

יומן המלחמה בכרתים – פלוגת החפרים 606

יוסף (ספי) שקד

בבמאי 1941 (יום חמישי).

החילוץ מהאי מילוס והפינוי לאי כרתים. לאי מילוס הגיעו חיילי פלוגת החפרים 606 ו-120 חיילי פלוגת החפרים 603 - שנחלצו מיוון. בשעה 00:15 הגיע רץ והודיע שאניות אנגליות באו לקחת אותנו. מצד העיר שמענו צעקות נוראות. האנשים שלנו שתקו (יש לציין את הסדר והמשמעת. אף אחד לא נדחק, אלא התקדמו לפי הפקודה, אחד אחרי השני). בשעה 01:15 הגיעה הסירה הראשונה של האניה אל המעגן שלנו. בא קולונל עם שומרי ראש. כלם מזוינים מכף רגל עד ראש, טומי-גנס [Tommy-Guns] ואקדחים ופצצות. אח"כ אמרו לנו שהם קבלו אינפורמציה שהגרמנים כבר כבשו את האי. קבלתי פקודה ממנו להביא אותו למיור. הבאתי אותו לחדר שלנו. אחרי בירור המצב ומספר האנשים שצריכים לנסוע, ניתנה הפקודה להעלות את האנשים על הסירות (היו שלוש סירות מוטור ואליון, קשורות שלוש סירות אחרות. בשעה 1:30 התחילה העלייה על האניות בשעה 3:30 עלה האחרון. בשעה 3:30 בערך עזבנו את האי ובשעה 7:30 בוקר בראשון למאי 1941 ירדנו על האי כרתה.

כל החיילים פנו למעט החייל יוסף רייס, שהיה פצוע קשה ואושפז בבית חולים באי קרוב "טירה" (Thira), עימו לא היה קשר, והחייל יוסף ולנטין שנפצע בהתקפה אווירית של הגרמנים על האי מילוס ומת שם מפצעיו. תמה פרשת מילוס.

כרתים.

לפי יומן המלחמה של פלוגה 606, ביום חמישי 1/5/1941 בשעה 07:30 בנמל מפרץ סודה (Suda Bay) באי כרתים, ירדו מהמשחתת "האבוק" 273 חיילי פלוגה 606 ומפקדם מייג'ור מורי ועוד 118 חיילים מפלוגת חפרים 603 ומפקדיהם קפטן מק-קולור וסג"ם שיפמן הארצישראלי (שהפליגו עם פלוגה 606 מפייראוס ושאר פלוגתם נפלה בשבי). על 391 חיילי פלוגה המורחבת (606 והמצורפים מפלוגה 603) פיקד מייג'ור מורי.

המשחתת "האבוק" (HMS HAVOCK)
(uboat.net, אתר מקוון)

הירידה מהאונייה לרציף ארכה כ-15 דקות. לאחריה נאמר לחיילים כי עליהם ללכת כ-15 ק"מ מערבה עד למחנה שלהם. הפלוגה נעה רגלית כשעה לערך, ולאחר כ-5 ק"מ הגיעה למחנה ששכן סמוך לעיר חאניה (Canea) בדרכם צעדו החיילים לצד הכביש הראשי סודה-חאניה, עברו ליד מנזר קריסופיגי (Chrysopigi Monastery) ולאחר כ-2 ק"מ מהמנזר, עצרו במחנה בריטי בשם Force Transit Camp לשם קבלת מזון, משקה ומנוחה קצרה. משם לפי פקודה מקצין בקרת התנועה

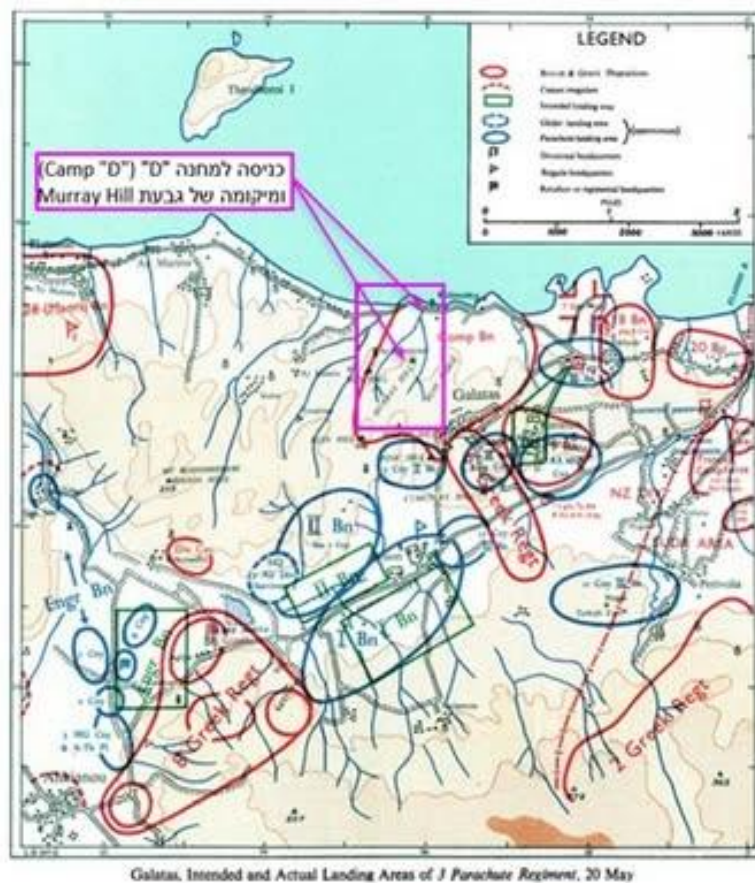
באזור, צעדה הפלוגה על ציודה 8 ק"מ נוספים אל מחנה D ("Camp D") אליו הגיעה בשעה 11:00 לערך. הצעידה למחנה נעשתה בשורה עורפית בתוך תעלה, שהייתה לצד כביש החוף הישן, המחבר בין העיר חאניה לבין העיירה מאלמה (Maleme). הקצין שיפמן דיווח, כי בדרכם, החיילים היו נתונים לחששות כבדים מפני מתקפת מטוסי אויב, כפי שאירע פעמים רבות באי מילוס. במחנה החיילים חששו מתקיפות אוויריות, וביקשו לחפור לעצמם שוחות מגן. החיילים הקפריסאים עברו למחנה אחר והפלוגה נותרה במחנה.

על אף פרשת מילוס, פלוגות חפרים ממחנה קוקיניה שבאזור אתונה (פלוגות 606 ו-603), היו יחסית בנות מזל. הן פנו מוקדם מיוון, נחסכו מהן אימי הימים האחרונים ביוון, והן הגיעו לבסוף כרתים, כנגד זה לא שפר חלקן של פלוגות החפרים שחנו במחנה דפני ליד אתונה ושל יחידות ארץ-ישראליות אחרות והן נפלו בשבי ביום 29/4/1941 במפרץ קלאמטה.

יוון, מחנה השבויים בעיר קאלאמטה -

ביום 1/5/1941, החלו השבויים להישלח בקצב של למעלה מ-1000 ביום, ממחנה השבויים הזמני בעיר קלאמטה שבה נפלו בשבי, למחנה השבויים הארעי בעיר קורנית. מרבית השבויים נותרו עוד מספר ימים במכלאת השבויים בעיר קלאמטה. יחידות גרמניות המשיכו לחפש שבויים בחופים ובהרים שבאזור העיר קלאמטה.

בעיה מטרידה של השבויים הרבים שהועברו למכלאת השבויים בקורנית היתה הרעב. לא הייתה אספקת מים ומזון ולא היו סניטציה. הגרמנים הותירו לשבויים את הבעיה להסתדר בעצמם במכלאה.

אזור מחנה "D" בסמוך לגלאטאס (Galatas). המחנה מוקם במרחק הליכה של כ-13 ק"מ מרציף נמל סודה (לצד הכביש הראשי סודה-חאניה, העובר ליד מנזר קריסופיג', ובהמשך לצד כביש חאניה-מאלמה). הפנייה לכניסה למחנה הייתה בצמוד לעיקול חד של הכביש. פלוגת חפרים 606 הגיעה למחנה ביום 1/5/1941, ומוקמה על גבעה בשם Murray Hill, בשטח ההערכות של הרג'ימנט הניו-זילנדי המשוריין שהיה חלק מדיביזיית חי"ר 2 הניו-זילנדית (The Divisional Cavalry Regiment). מיקום מחנה הפלוגה מסומן במלבן ורוד שהוסף למפה. (nzhistory.govt.nz, אתר מקוון. סימונים על מפת המקור - יוסף שקד, אוקטובר 2021)

2 במאי 1941 (יום שישי).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת (פלוגה 606+מצורפים מפלוגה חפרים 603 ו-45 נמלטים מהשבי ב קלאמטה שהגיעו לכרתים). סה"כ נכון לתאריך זה - 441 חיילים ממתנדבי היישוב העברי בארץ-ישראל הגיעו לכרתים.

ביום שישי 2/5/1941 הגיעו אחרי הצהריים הגיעו למחנה בשלום 5 החיילים מפלוגה 606 שהפליגו ביום 30/4/1941 בסירת קייק (Caique) מהאי מילוס לכרתים להזעיק עזרה. כשעה מאוחר יותר, בשעה 19:00, צורפו לפלוגה המורחבת עוד 45 חיילים מפלוגות החפרים השונות, שהגיעו למחנה D בשעות הבוקר, אלה נמלטו מחוף הפיני שביוון במפרץ קלאמטה ביום 28/4/1941, בקבוצות וכבודדים, הצליחו להגיע בשתי סיירות לאי קיתירה (Kythira) ומשם לכרתים (גלבר, "תולדות ההתנדבות", כרך א', שם, עמ' 388, לפי סיפורו של כץ אריה).

מספר הקצין הארצישראלי סג"מ מרדכי לייב שיפמן ביומנו האישי את הקורות אותו באי כרתים ביום שישי, 02/5/1941: "בבוקר פניתי לקמפ קומנדנט [מפקד המחנה] בבקשה שייתן לי אינפורמציה על האפשרויות של שליחת מכתבים וטלגרמות לארץ-ישראל, וגם אם ידוע לו כמה זמן נשאר אצלו בקמפ. ביחס למכתבים וטלגרמות, אמר לי, צריך לנסוע לסודה שם ישנו משרד הדואר של השרות (Field Post Office) וביחס לזמן שנשאר פה לא ידוע לו עדיין שום דבר. על השאלה מה נשמע ביוון וביחוד מה נשמע עם חיל העזר הארץ-ישראלי, אין לו שום אינפורמציה מחוץ לזה שמיוון יש אבקואציה [פעולת פינוי] כללית של הצבא הבריטי. אחרי הצהריים הגיעו 5 האנשים שנסעו בקייק ממילוס. הדרך עברה עליהם בשלום. פעמים עברו מעליהם אויונים גרמנים אבל הם לא התקיפו. אחרי שעה מוסרים לי שהבוקר הגיעו לקמפ אחר 45 פיונים שהעבירו אותם אלינו.

מוסס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים מפקד פלוגה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מכתב טוריות שאינן מודיעין)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בחקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרין מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יומני בכתב יד. תודש יושנה מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	שעה. תאריך. מקום. 45 חוגרים ארצישראליים שהגיעו בסירות מפרש קטנות מיוון הצטרפו לפלוגה. 1900 2 מאי 41 כרתים (Crete)

יוון - מחנה השבויים בעיר קלאמטה.

רעב כבד וצמא שררו במכלאת השבויים בקלאמטה. השבויים הבריטיים ובניהם שבויים רבים מקרב מתנדבי היישוב העברי (מרביתם מחיל החפרים) המשיכו להישלח בקצב של למעלה מ-1000 ממחנה השבויים הזמני בעיר קלאמטה שבה נפלו בשבי (ביום 29 באפריל 1941), למחנה השבויים הארעי בעיר קורנית. בתאריך 2/5/1941 נימנו במחנה השבויים בקורנית 198 קצינים ו-5,923 חוגרים משבויי הצבא הבריטי.

3 במאי 1941 (יום שבת).

כרתים - פלוגת החפרים 606 המורחבת (פלוגה 606+מצורפים מפלוגה חפרים 603 ו-45 נמלטים מהשבי ב קלאמטה שהגיעו לכרתים)- סה"כ נכון לתאריך זה 441 - חיילים ארצישראליים ממתנדבי היישוב העברי בארץ ישראל.

ביום שבת 3/5/1941 שלח הקצין העברי סג"מ שיפמן מברק מכרתים לארץ ישראל אל דוד רמז, בו הוא מוסר שנמצאים 230 אנשים עם המפקד מורי ו-210 איתו. במברק מטעמי צנזורה, אין הוא מצוין היכן הם נמצאים. המכתב נשלח דרך סניף הדואר שדה הצבאי הבריטי שהיה ממוקם בעיר חאניה. דברי הדואר הוטסו משם במטוס ימי למצרים.

העיר חאניה (Cania) על גדות מפרץ סודה בצפון האי כרתים – מראה בטרם המלחמה (גוגל)

הקצין סג"מ מרדכי לייב שיפמן מספר ביומנו את הקורות באי כרתים בתאריך 03/5/1941 (יום שבת):
 "אינני רואה שום אפשרות של יציאה מפה לפני שתגמר אבקואציה מיון, כי אינני חושב שישלחו אלינו
 אניות (למקום פחות או יותר בטוח) במקום לשלוח אותם ליון. בשעת ארוחת ערב תחת העץ סדרנו
 מס מתחת לעץ כשארז אחד משמש לנו שולחן וכמה אבנים ככסאות). העליתי את השאלה של קשר
 עם המפקדה, בכדי לעמוד על המצב ולהשפיע ברגע הנכון. המיור ענה שהוא נסה היום לעשות את
 זה, אבל הקשר היחידי הוא ע"י הקמפ קומנדנט היות והוא האוטוריטה [בעל הסמכות] היחיד המוכר
 בשטח זה, ופקודתו היא לנוח פה עד שתתקבל פקודה אחרת. וחוזי מזה, הוא אומר, מה הבהלה? פה
 הלא אתם בטוחים."

יוני - מחנה השבויים בעיר קלאמטה.

רעב כבד במכלאת השבויים. מספר אחד השבויים ממתנדי היישוב העברי (שלמה סלודש, מחיל
 החפרים):
 "חברים שוטטו במחנה ומצאו פה ושם מלפפון רקוב, תפוחי אדמה רקובים. טיורף של רעב חדר
 לעצמות. התכתשו בשל תפוח שנמצא"
 השבויים הבריטיים וביניהם שבויים רבים מקרב מתנדי היישוב העברי (מרביתם מחיל החפרים)
 המשיכו להישלח בקצב של למעלה מ-1000 ממחנה השבויים הזמני בעיר קלאמטה שבה נפלו בשבי
 (ביום 29 באפריל 1941), למחנה השבויים הארעי בעיר קורנית.

4 במאי 1941 (יום ראשון).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת (סה"כ נכון לתאריך זה - 441 חיילים ממנדבי היישוב העברי בארץ ישראל, כמעט כולם מחיל החפרים). הפלוגה שהתה ללא פעילות מבצעית במחנה "D", Camp, אליו הגיעה ביום 1/5/1941. המחנה מוקם על גבעה במרחק הליכה של כ-13 ק"מ מערבה מרציף נמל סודה.

מספר הקצין הארצישראלי סג"מ מרדכי לייב שיפמן ביומנו האיש על תצפית שערך באיזור באותו יום: "לפנות ערב הלכתי עם מקקולק [קצין בריטי, סגן מפקד פלוגת חפרים 603] להרים, במרחק כ-5 ק"מ. טפסנו על הר בגובה של 600 רגל בערך [כ-200 מטר]. מהמקום הזה ראינו את כל העמק והתברר לנו צורת העמק הזה. סודה נמצאת בצפון ויוצרת צוואר שאת צדו השני תופסת העיר חאניה עם הנמל הקטן שלה. לצד מערב דרום במרחק כ-15 ק"מ מחאניה, נמצא האוירדרום [שדה תעופה] שקוראים לו מאלמה (Maleme). בקו ישר בין מאלמה ובין סודה נמצאת תחנת הרדיו ובשטח הזה מפוזרים כ-15 אלף חיילים עם כל הציוד והתחמושת שלהם. בזמן היותנו על הגבעה הזאת הופיעו 14 אוירונים בשלוש קבוצות והפציצו את סודה במשך 20 רגע. האוירונים הופיעו לכתחילה בלי כל צורה מסוימת אבל בהיותם מעל למטרה הסתדרו בשורה ערפית אחת ובעגול, עשו כשני סיבובים ואח"כ צללו אחד אחר השני בדייקנות מתמטית. במקום שהראשון התחיל לצלול צללו כולם."

כרתים - מפת האזור עליו צפו הסג"מ שיפמן וקפטן מקקולק (סגן מפקד פלוגה 603) בתצפית שערכו ביום 4/5/1941.

"סודה נמצאת בצפון ויוצרת צוואר שאת צדו השני תופסת העיר קניה עם הנמל הקטן שלה. לצד מערב דרום במרחק כ-15 ק"מ מקניה נמצא האוירדרום [שדה תעופה] שקוראים לו מאלמה (Maleme). בקו ישר בין מאלמה ובין סודה נמצאת תחנת הרדיו ובשטח הזה מפוזרים כ-15 אלף חיילים עם כל הציוד והתחמושת שלהם."

(מקור: גוגל)

יוון - מחנה השבויים בעיר קלאמטה - השבויים הבריטיים וביניהם שבויים רבים מקרב מתנדבי היישוב העברי (מרביתם מחיל החפרים) המשיכו להישלח ממחנה השבויים הזמני בעיר קלאמטה, למחנה השבויים הארעי בעיר קורנית.

5 במאי 1941 (יום שני).

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים. מפקד טמנונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוראי (Major R. L. T. Murray). [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה סיכום-מודיעין. (שחק כותרות שאינן נדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות [Field Service Regulations, Vol. I]. שירותי שדה סדר I. ובמודיעין מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה, טרץ' 1941 – מאי 1941.
הפניות לספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	שעה. תאריך. מקום.
	הגעה למספרין סודה והקמת טמנה תחת עצי הזית לפי הוראות הטמנה למנהל המטונה על החפרים והעבודות (Assistant-Director of Pioneer and Labour).	0900 5 מאי 41
	דו"ח התום על ידי מייג'ור מוריי מודיי מלל בקשה לאספקת שמיכות, ציוד ביטוחל בסיסי ובגדים בשלח למטונה למנהל המטונה על החפרים והעבודות ב- האניה (Canea).	1000

כרתים – מפרץ סודה - פלוגת חפרים 606 המורחבת (סה"כ נכון לתאריך זה - 441 חיילים ממנדבי היישוב העברי בארץ ישראל, כמעט כולם מחיל החפרים)

לאחר שפלוגת החפרים 606, הפלוגה העברית היחידה שהגיעה לכרתים + המצורפים, נותרה במחנה D בלי תעסוקה מבצעית במשך שלושה ימים, ביום שני 5/5/1941 בשעה 09:00, נתקבלה פקודה להעברת פלוגה 606 המורחבת, למחנה קבע קרוב יותר לנמל סודה, כפי שסומן על ידי המפקדה, ולפיה: "ההעברה צריכה להתבצע היום, ומחר צריכה להתחיל העבודה בנמל בכפיפות למנהל עיני החפרים והעבודות (Assistant-Director of Pioneer and Labour) בנמל".

בשעה 15:00 יצאה הפלוגה לדרכה למחנה החדש ששכן בסמוך לעיר חאניה "בין עצי זית, במרחק של כ-2.5 ק"מ ממזח הנמל שבמפרץ סודה. מעט מערבה מהמחנה היו מחסני בנזין ושמן ובהמשך, במרחק של כ-1.5 ק"מ מהמחנה, היו מחסני תחמושת. מערבה ממחסני התחמושת, במרחק של כקילומטר אחד, שכנה תחנת רדיו, ממנה בלטה אנטנה גבוהה. המחסנים היו מפוזרים תחת העצים בצורת מערומים, על מנת שלא יראו מהאוויר."

קטע ממפה גרמנית משנת 1940 (שעודכנה על בסיס מפה יוונית ישנה), עליה מסומן בריבוע צהוב שהוסף למפה, מיקום מחנה פלוגה 606 ששכן החל מיום 5/5/1941 כ-2.5 ק"מ מערבית למזח היחיד שהיה ברציף נמל סודה, סמוך לבית מס' 111 על יד הדרך הראשית סודה-חאניה.

(מקור: Askifou War Museum, מוזיאון מלחמה פרטי של Andreas Hatzidaki, כרתים. סימונים על המקור - יוסף שקד)

יוון - מחנה השבויים בעיר קלאמטה.

השבויים הבריטיים וביניהם שבויים רבים מקרב מתנדבי היישוב העברי (מרביתם מחיל החפרים) המשיכו להישלח ממחנה השבויים הזמני בעיר קלאמטה, למחנה השבויים הארעי בעיר קורנית. גם במחנה זה תנאי המחיה היו גרועים מאוד ומנות המזון זעומות: "ביסקויט איטלקי אחד ליום, קערת זיתים, חתיכת לאקדרה, לעיתים גריסים לבשל מרק, מנה ל-100 איש". הרעב במחנה בקורנית הלך וגבר עם הזמן והציק עד כדי אובדן כל מעצורים.

6 במאי 1941 (יום שלישי).

כרתים : פלוגת חפרים עברית 606 המורחבת – תחילת עבודות בנמל סודה.

טיפוס צבאי. C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים מפקד: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור דיופריס לקסטור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום-מודיעין (סחק כותרות שאינן נדרשות)	תוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד.
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	תאריך. 6 מאי 41 שעה. מקום. (Crete) כרתים

החל מיום שלישי 6/5/1941 הועסקו למעלה מ-440 חיילי פלוגת החפרים 606 המורחבת (חיילי פלוגה 606+ מצורפים מפלוגת חפרים 603 ולמעלה מ-45 נמלטים מהשבוי מיוון שהגיעו לכרתים), בפרקת מטעני ציוד ותחמושת בנמל סודה.

מספר הקצין הארצישראלי סג"מ מרדכי לייב שיפמן ביומנו את הקורות באי כרתים באותו יום: "הלילה עבר על האנשים ללא שינה. כלם היו נשוכים ע"י התושים שישנם פה במספר עצום (אני לבדי ישנתי במנוחה הודות לכילה שהבאתי במזודתי). עייפים ורצוצים יצאו 50 איש לעבודה. את האוכל קבלנו כעת ישר מהמחסנים. במשך היום הביאו גם כילות לכל האנשים וגם שמיכה לאיש.

אחה"צ היה ויכוח מסביב לשלחן (הארגז) הקצינים על המצב, הגיעו ידיעות שהאבקואציה מיון נשלמה וכל הצי האנגלי שומר כעת על האי הזה. כשמקולקל העלה את ענין העברתנו מפה (הוא היה בדעה אתי שיש להשתדל לצאת מפה בכל הכוחות) אמר לו המיור שאין להעלות את זה לעת עתה על הדעת כל זמן שצריכים את עבודתנו בנמל."

העבודה ברציפי נמל נעשתה בשתי משמרות בנות 150 חיילים כל אחת, האחת בפיקוח של קפטן מק-קולוך והשניה בפיקוד סקנד לוטננט שיפמן שעבדו בפריקת אוניות ברציפי נמל סודה.

יוון - מחנה השבויים הארעי בעיר קורינת (Corinth)

יחידת צידי טנקים 525 גרמנית ניהלה את מחנה המעבר בקורינת. תנאי המחיה היו קשים ביותר והרעב עשה שמות בחיילים. במחנה החלו הגרמנים לחקור את השבויים. כתוצאה מירי של הגרמנים על צריפי השבויים נפצע השבוי משה בקרמן מ"א PAL/387387 ומת מפצעיו ביום 14 במאי 1941. במהלך יוני 1941 הגיעו למחנה בקורינת שבויים מכרתים, חובם נפלו בשבי באזור מפרץ ספאקיה, בדרום האי כרתים, ביניהם כ-170 שבויים מקרב מתנדבי היישוב העברי.

חיילי פלוגת חפרים 606 –פריקת אונייה בנמל סודה כרתים – מאי 1941
(סימול תצלום: 4922/20 יד ושם)

7 במאי 1941 (יום רביעי) כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת- נמל סודה.

תוסס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים מפקד: ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רוברט לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחלק כותרות שאינן מדרשות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמזרחי מיתחל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה, מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 2 משמרות בנות 150 חיילים/ כל אחת. עבדו ברציפי נמל סודה. אזהרה על תקיפה אווירית. הוטלו מספר פצצות. אין נזק.	מקום. מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete) תאריך. 7 מאי 41 שעה. 1700

לפי יומן המלחמה של הפלוגה, עבודת החפרים בנמל מפרץ סודה, נעשתה בשתי משמרות בנות 150 איש כל אחת. העבודה נעשתה תחת הפצצות אוויר מתמידות בנמל ובקרבתו. למידע נוסף ראה גם יוסף בנקובר, "חמש שנים"- יומנו של חייל עברי, שם, עמ' 141-142.

מספר סג"מ מרדכי לייב שיפמן ביומנו, את הקורות באי כרתים באותו יום רביעי 7 במאי 1941:

"נסעתי לחאניה לשלוח מכתבים בדואר אויר. נפגשתי שם עם שני סמלים מה R.E. אחד סרג'נט מ'ור והשני סרג'נט [סביר שאלה היו סמל שמעון סכר וסמל אליהו אסיר ששירתו בפלוגת תפעול הנמלים העברית 1039 ונמלטו מהשבוי]. נכנסנו לקפה ושמעתי דו"ח על הימים האחרונים בקלאמטה. הם שניהם עזבו את יוון ב-29.4.41 בלילה ואת קלאמטה בבוקר אותו יום.

לפי דבריהם, שנאמרו בהתמרמרות רבה, לא נתנו להם לצאת מיוון עד הרגע האחרון ועד בכלל. ולכן נשארו כמעט כל היהודים ביוון בשבי הגרמנים. לשאלתי אם רק יהודים נשארו בשבי או גם חיילים אחרים, התחילו לספר ביתר סדר. ביום 28.4 פניה הקצין שמעון הכהן אל המיור שלו שיתחשב

במיוחד במצב חייליו בתור יהודים וישתדל שהם יוסעו הראשונים (קיוו שבאותו הלילה ייקחו חלק מהחיילים על אניות) לכתחילה סרב המיור ואמר שחיילים הם חיילים ויש לחכות לפקודה, אבל לבסוף נתן מכתב אל הבריגדיר בידי כהן. הקצין הכהן פנה אל הבריגדיר וקבל את התשובה שלפי הסדר הפיונים יעלו בפרטיה החמישית או הרביעית (למעשה האחרונים). בס"ה היו שם כעשרת אלפים חיילים בתוכם כשלושת אלפים וכמה מאות פיונים ארץ-ישראלים (יהודים וערבים) וקיפוחים. הבריגדיר הוסיף לבסוף שהכהן ישלח אליו את המיור שלו (כותב המכתב). כשהכהן שב כבר לא מצא את המיור שעבר בינתיים למקום מחבוא אחר. (כי ההפצצה ואש מכונות היריה היו איומים). למחרת ב-29 לפנות בוקר הודיעו בשם הבריגדיר שהיות והאניות לא הגיעו הלילה אין לנו תקווה לצאת מפה ויש לחשוב את עצמנו לשבויים יש לכם כשעה, תשברו את הנשק ותשמידו את הניירות. חלק קטן (כמה מאות איש לפי הערכתם) התחיל לברוח בדרך לקצה קורנט ושני אלה בתוכם. אחרי טלטולים שונים השיגו סירת מוטור, נסעו כמה ימים ואתמול הגיעו לכרתים."

8 במאי 1941 (יום חמישי).

טופס צבאי, C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור שאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (כחף כותרות שאינן נדרשות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה: מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 300 חיילים בשתי משמרות מורקים תותחים נגד מטוסים ותחמושת.	מקום: מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete) תאריך: 8 מאי 41 שעה:

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת – פריקת ציוד בנמל סודה. חיילי פלוגת חפרים 606 עובדים בנמל סודה, בשתי משמרות, ופורקים תותחים נגד מטוסים ותחמושת. המזח היחיד שבנמל סודה. סמוך אליו נראים בקרקע פסי מסילת ברזל של רכבת קלה! לידם נראה כלי נשק (מקלע כבד). הרכבת הובילה את הציוד והתחמושת שנפרקו בנמל סודה למחסנים בקרבת העיר חאניה.

SOURCE: ebay / REPUBLICATION: GREECE AT WWII ARCHIVES

9 במאי 1941 (יום שישי).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת (סה"כ 480 חיילים) – עבודה בנמל מפרץ סודה. לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 285 חיילים עבדו בפריקת אוניות בנמל סודה. מספר החולים בפלוגה עמד על 65 חיילים.

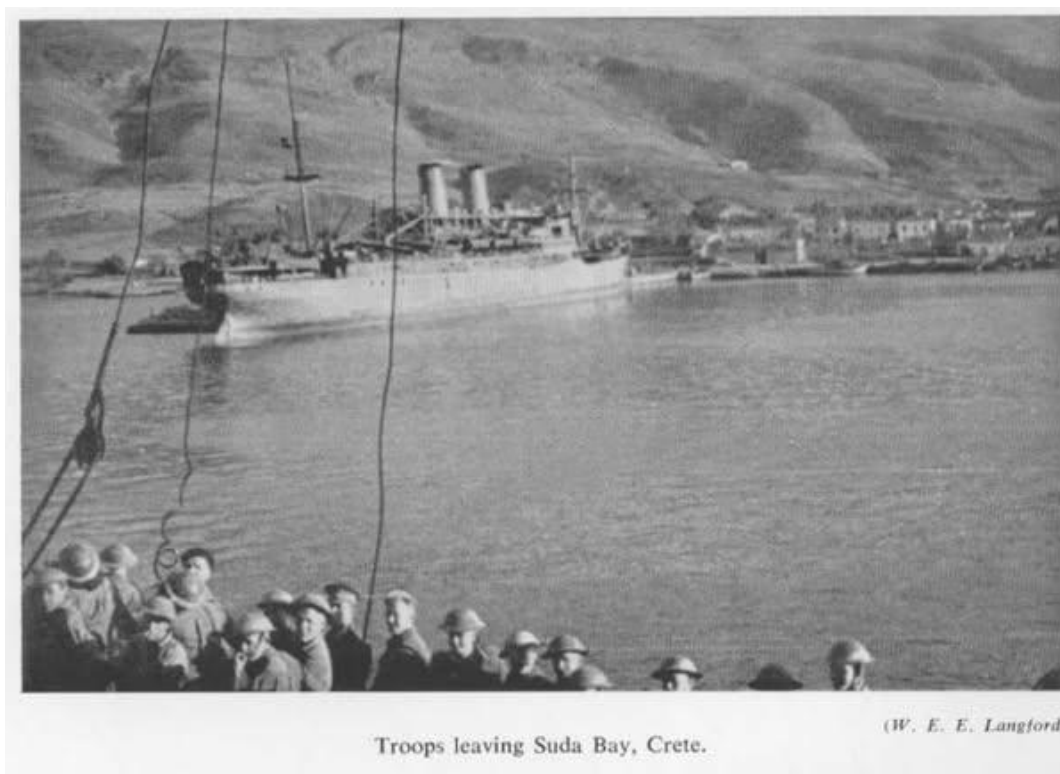
טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים. מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רוברט לקסמור טאנר מורי]	יומן מלחמה א סיכום מודיעין (מחקר מודיעין שמיני מדי יום)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירותי שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמזרח מונהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש וישנה: מרץ 1941 – מאי 1941.
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 285 חיילים בעבודה. רשימת החולים כוללת 65 חיילים.	מקום. תאריך. שעה. מפרץ סודה / כרתים / 9 מאי 41 (Suda Bay / Crete)

מספר הקצין הארצישראלי סג"מ מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה באי כרתים באותו יום: "האנשים עובדים בנמל ועובדים טוב. לכאורה השלימו עם הרעיון שהם מהווים לעת עתה חלק מהכוחות המבצרים את האי. הבוקר האנשים קבלו מעט אוכל (לא היה לחם במחנה) פניתי לקצין אנגלי והסברתי לו שלדעתי יש לתת לאנשים בסקוויט (שהעבירו מהאניות למחסנים) על המקום מבלי לחכות לסדורים כלליים (קודם למחסן, אח"כ למחנה – כרגיל), בקשתי נתקבלה בסבר פנים יפות וב-10 קבלו האנשים תה, בסקוויט וחמאה (מרגרין). היום פגשתי את בנו של ספקטור מת"א (הממונה על הגפירים) שמו יצחק ועוד שנים מחבריו. הם עובדים בימיה האנגלית במחלקה מיוחדת [חיל הים הבריטי – יחידת קומנדו] וכעת הם מחכים לצאת עם האנייה הקרובה למצרים ומשם לחופש לא". אני ניצלתי את ההזדמנות הזאת ומסרתי ליצחק [לצבי] חלק מיומני שיעבירו לא".

בנקובר, בפתק ששלח ביום 9/5/1941 לבן-גוריון, מוסר על 480 ניצולים בכרתים. מספר זה כולל: קצין ארצישראלי אחד (שיפמן), 278 חיילים מפלוגה חפרים עברית 606 ועוד 118 מצורפים מפלוגת חפרים עברית 603 וכן גם כ-90 חיילים ארצישראליים יהודים, שנמלטו בהצלחה מהשבי ביוון במפרץ קאלאמאטה וחיילים נוספים, שהגיעו כבודדים ביחידות אנגליות שונות, כגון מחיל האוויר, 6 מחיל הים הבריטי, וכ-5 נהגים שנשלחו מאלכסנדריה, שאונייתם טבעה והם חולצו לכרתים. ראה גם גלבר, "תולדות ההתנדבות", כרך א', עמ' 391, הערה 348.

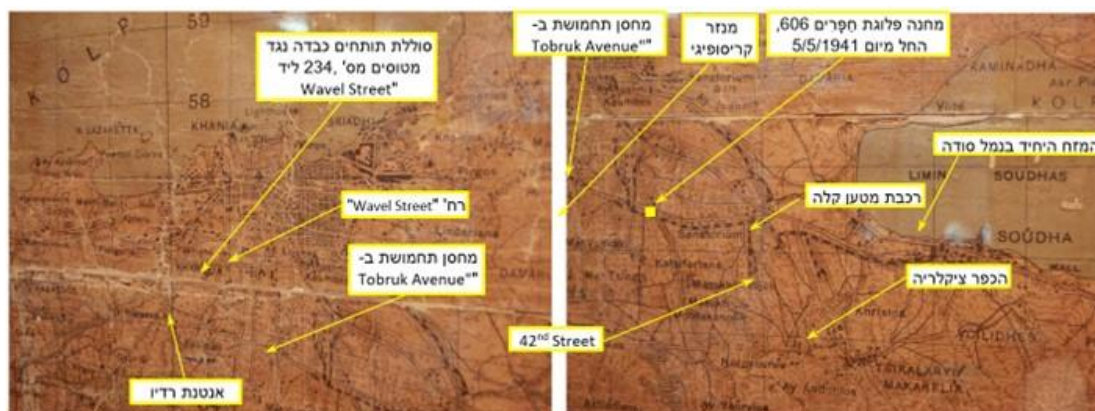
22. HM destroyer *Nubian* preparing to leave harbour to escort a convoy from Suda Bay. She survived the campaign despite having her stern blown off in the same air attack that crippled the carrier *Formidable*

10 במאי 1941 (יום שבת)

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת - עבודה בנמל סודה תחת הפצצות אויב.

לפי יומן המלחמה של הפלוגה- 225 מחיילי הפלוגה עבדו בנמל סודה. העבודה התנהלה תחת הפצצות אוויר מתמידות בנמל ובקרבתו שהלכו וגברו. לפי יומן המלחמה של המלחמה של פלוגה 606 המורחבת: בבוקר יום 10/5/1941 בשעה 09:15 הפציצו מטוסי האויב את הנמל, בצהרי יום נשמעו אזעקות. מטוס אחד הופל. לא היו נפגעים והפלוגה המשיכה בעבודתה. הקצין שיפמן מספר ביומנו האישי (שם, עמ' 13), כי הקצינים עברו מהמחנה ביום 10/5/1941 לבניין אבן מס' 111 ליד כביש סודה-חאניה. "האנשים קבלו תלבושות חדשות, גם תשלום בכסף. ומספר הגון מהאנשים יוצא אחרי העבודה לבלות בחאניה. בימים האחרונים היו אי אלה הפצצות קלות בנמל ע"י 3 או 5 אווירונים שלא עשו שום נזק והפסיקו את העבודה רק לזמן קצר. הקצינים העבירו את חדר האוכל שלהם לבית ע"י הדרך הראשית המובילה מסודה לחאניה, בית מס. 111. מצב האוכל עדיין לא בסדר ויש מחסור בלחם וביסקויט."

קטע ממפת כרתים עליה מסומן בריבוע צהוב שהוסף למפה, מיקום מחנה פלוגה 606 ששכן החל מיום 5/5/1941 כ-2.5 ק"מ מערבית למזח היחיד שהיה ברציף נמל סודה, סמוך לבית מס' 111 על ידי הדרך הראשית סודה-חאניה. במפה מופיע מסלול של רכבת קלה, שהובילה ציוד ותחמושת מהנמל לכיוון מחסן התחמושת "בשדרות טוברוק". (מקור: באדיבות מר Julian Chv, גרמניה. סימונים על המקור - יוסף שקד)

11 במאי 1941 (יום ראשון)

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים. מפקד המונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי. (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמיר טאנר מוריי]	יומן מלחמה א' סיכום מודיעין (מחקר כותרות שאינן נדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרון מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה, מרח' 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 225 חילים בעבודה בנמל בשתי משמרות.	מקום. מרח' סודה / כרתים (Suda Bay / Crete) תאריך. 11 מאי 41 שעה.

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת - עבודה בנמל סודה.

לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 225 מחיילי הפלוגה עבדו בנמל סודה בשתי משמרות. תפקיד הפלוגה היה לפרוק ציוד ותחמושת שהגיעו לנמל.

בתמונה: אוניות מלחמה בריטיות במפרץ סודה - מאי 1941.

12 במאי 1942 (יום שני).

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים. מפקד המונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי. (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמיר טאנר מוריי]	יומן מלחמה א' סיכום מודיעין (מחקר כותרות שאינן נדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרון מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה, מרח' 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 225 חילים בעבודה בנמל בשתי משמרות.	מקום. מרח' סודה / כרתים (Suda Bay / Crete) תאריך. 12 מאי 41 שעה.

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת- עבודה בנמל סודה.

לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 225 מחיילי הפלוגה עבדו בנמל בשתי משמרות. תפקיד הפלוגה היה לפרוק ציוד ותחמושת שהגיעו לנמל סודה. חיילי פלוגה 606 ראו בעבודתם שליחות והתמסרו לבצעה, לילות כימים, במסירות ובנאמנות בלתי רגילות, דו"ח בנקובר יוסף ושיף ישורון אצ"מ תיק, S25/9882 שם, עמ' 18-19).

בתמונה: אוניות מלחמה בריטיות במפרץ סודה - מאי 1941.

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות אותו באי "כרתים ביום 12 במאי 1942: "האנשים פוגשים אותי בממד ראש – הנה נותנים לנו תלבושת חדשה זאת אומרת שנשאר פה, היינו מוחלים לכם את הכל ובלבד שתוציאו אותנו מפה. בצהרים קבלנו את הידיעה שמספר אוניות איטלקיות שהלכו ללוביה [לוב] טובעו. בערב שמענו כאילו צ'רצ'יל אמר "אנו בהחלט לא נעזוב את כרתים וכל כוחות האוויר והים יעמדו לרשותה במספר ובזמן הדרוש."

13 במאי 1942 (יום שלישי).

מופס עכא. C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כת מפלוגת 603 בחיל החפרים מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רוקרע לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (סחק כותרות שאין מדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירותי שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרין מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ישנה. מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. הפצצה כבדה על נמל סודה. אונייה קטנה אחת נפגעה. 3 פצצות התפוצצו בשטח המחנה. אין נפגעים. 220 /חילים/ עבדו כרגיל. 3 פעמים הופיעו על ידי מטוסי אויב.	מיקום. תאריך. שעה. 13 מאי 41 / 0100 / 0430 0430 מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete)

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת - עבודה במפרץ סודה, הפצצה בשטח מחנה הפלוגה.

לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 220 מחיילי הפלוגה עבדו בנמל בשתי משמחת. תפקיד הפלוגה היה לפרוק ציוד ותחמושת שהגיעו לנמל סודה. בלילה, בין השעות 01:00 ו-04:30 נערכו הפצצות כבדות על נמל סודה. בשעה 04:30, התפוצצו שלוש פצצות במחנה עצמו ללא נפגעים לפלוגה.

הקצין שיפמן סיפר ביומנו האישי (שם, עמ' 13), כי הקצינים עברו מהמחנה ביום 10/5/1941 לבניין אבן מס' 111 ליד כביש סודה-חאניה. ביום שלישי 13/5/1941, בשעה 05:00 בבוקר, שיפמן עמד בפתח הבית. אחת הפצצות שהוטלה מגובה רב נפלה במרחק 30 צעדים (כ-20 מ') ממנו ליד פסי הרכבת והדפה אותו לפני הבית אל רצפת מטבח. הפצצה השנייה נפלה במרחק 200 יארד (כ-180 מ') מהראשונה, התפוצצה בתוך שטח המחנה של הפלוגה, אבל לא עשתה נזק ולא פצעה אף אחד. חדר האוכל של מפקדת הפלוגה מוקם בבנין על יד הכביש הראשי סודה – חאניה, כאשר בצידו הדרומי של הכביש עברה מסילת הברזל קלה שהובילה מטען מנמל סודה. הבניין היה מצפון לכביש, במרחק כ-20 מ' מפסי רכבת, מחנה הפלוגה שכן דרומית לכביש, במרחק כ-150 מ' מהפסים. לא יאמן שבכרתים הייתה רכבת, ולו קלה!; כיום אין לפסים הללו כמעט זכר.

כרתים, קטע שנותר ממסילת הרכבת הקלה, בסמוך לבית מס' 111 בכביש סודה – חאניה, שם שכנה מפקדת פלוגת חפרים עברית 606
(צילום: יוסף שקד, אוקי 2021)

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו האישי את קורות אותו באי כרתים במהלך אשמורת הלילה ואשמורת הבוקר של יום ה-13 במאי 1941:
"בלילה בשעה 2 בערך התחילה הפצצת לילה הראשונה שארכה כשלוש שעות. כמה עשרות אירונים היו בפעולה מצד אחד והתותחים האנטי-אוויריים מצד שני ושוב שום נזק לא נגרם. בשעה 5 בערך יצאתי עם מקקולק [סגן מפקד פלוגת חפרים 603] לפני הדלת והתבוננו לאוירון בודד שטס בגובה של כ-2000 רגל (היינו רגילים שהמפציצים משליכים את מטענם מגובה נמוך, לכן לא נכנסנו למחסה). לפתע שריקה צורמת של פצצה אחת ושניה שבאו כאילו על הראש והתפוצצות אדירה ע"י פסי הרכבת העוברים במרחק כ-30 צעד [כ-20 מטר] מהבית, קבלתי דחיפה עזה שהפילה אותי אל המטבח. הפצצה השנייה התפוצצה במרחק כ-200 ירד [כ-180 מטר] מהראשונה בתוך המחנה שלנו אבל לא עשתה שום נזק ולא פצעה אף אחד."

14 במאי 1941 (יום רביעי).

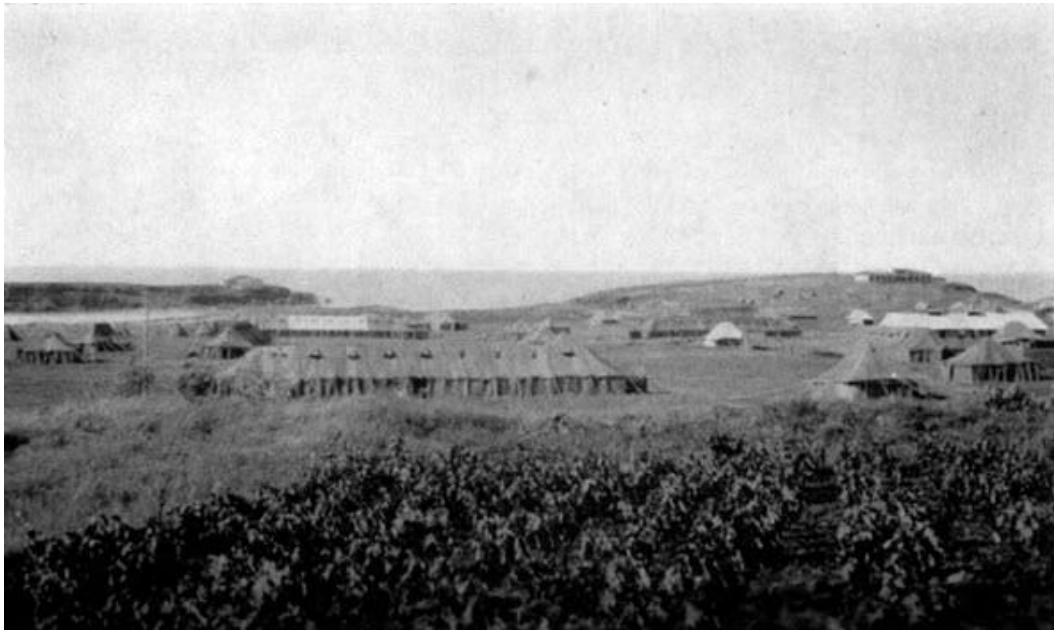
כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת.

יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים מפקד מטונת: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחקר בותרות שאינן נדרשות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרוך מנהל הסגל בהתאמה. דפי שער יומני בכתב יד. חודש ושנת מרחץ 1941 – מאי 1941
תפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	מקום. תאריך. שעה.
	220 חילים בסודה. 20 חילים בעבודה מיוחדת בחאניה.	מפרץ סודה / כרתים / 14 מאי 41 (Suda Bay / Crete)

לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 220 מחיילי הפלוגה עבדו בנמל סודה. 20 מספים בצעו עבודות מיוחדות בעיר חאניה.
מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות אותו באי כרתים באותו יום - בעניין אפשרות לפינוי ימי מכרתים של 22 חולים ופצועים מקרב מתנדבי היישוב העברי.

"בבוקר נסעתי לחאניה קניתי חפצים בשביל דר' קייזר ונגשתי עוד פעם לבית החולים. שם מצאתי 22 מבחורים פצועים או חולים שני פצועים יותר קשה והשאר קל. ביושבי ע"י השלחן למה שמעתי שקולונל פקד על אחד הרופאים האנגלים ועל קייזר לסדר רשימת חולים שילכו עם אונית החולים הקרובה. שאלתי את קייזר מה טיבה של אניה זו, והוא הסביר לי שיש ידיעה שאונית בית חולים צריכה להגיע הנה מחר או מחרתיים. זה היה במסדרון חדר האוכל. באותו הזמן נגשו אלי כמה בחורים ושאלו אותי עצה מה לעשות, ללכת לקומפני או להשאר בבית החולים עד שיצאו אותם. אמרתי להם שבמקרה שכזה בזמן שבכל יום מפוצצים והסכנה היא בכל מקום אין אני יכול לקחת על אחריותי ח"י איש יותר טוב אל תעשו כלום חכו ותראו. מה שימנה לכם הגורל זה יהיה. אחרי שהלכו הבטיח לי קייזר שאם רק יהיה באפשרותו יכניס את כל הבחורים שלנו ברשימת החולים בשביל האוניה בכדי שיצאו מפה מה שיותר מוקדם."

בתמונה - בית חולים צבאי בריטי מס' 7 בריטי על יד העיר חאניה- מאי 1941.

7 British General Hospital near Canea, Crete, May 1941. The building on the hill was used as an MDS by 5 Field Ambulance

15 במאי 1941 (יום חמישי).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת – עבודה בנמל מפרץ סודה תחת הפצצות אויב כבדות.

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים מפקד פלוגה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רוסרץ' לקסמיר טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחקר מודיעין שאינן מודעות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירותי שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרוך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יומני בכתב יד. חודש ושנה מדין 1941 – מאי 1941
מקום.	מספר זהה של חיילים בריטים. העבודה הוסקה מעט. עקב 7 תקיפות אוויריות בהן נטלו חלק בערך 50 מטוסי אויב. אין נפגעים. פצוע אחד קל.	מספר זהה של חיילים בריטים. העבודה הוסקה מעט. עקב 7 תקיפות אוויריות בהן נטלו חלק בערך 50 מטוסי אויב. אין נפגעים. פצוע אחד קל.

ביום חמישי 15/5/1941 נערכו 7 תקיפות אוויריות על הנמל על ידי 50 מטוסי אויב, חייל אחד נפצע. ביום זה, אחרי שבועיים של עבודה, הלכו אחר הצהריים חיילי הפלוגה (ביניהם אבי נחום מנדל ז"ל) לפגוש כמה משפחות יהודיות שגרו בעיר חאניה (Canea) מרחיב על הפגישה, יוסף בנקובר ביומנו "חמש שנים" (שם, עמ' 147-149). בחאניה היו כ- 300 יהודים, שפנו בהמשך באונייה בריטית שהוטבעה על ידי הגרמנים. נותרו מהם בחיים 8 בלבד!

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה באי כרתים ביום 15/05/1941:

"תנועה רבה בנמל. עובדים בקדחתנות משתי אניות גדולות מורידים מכוניות משא גדולות (10 טון) ויותר קטנות פרוזקטורים [זרקורים], תותחים אנטי אוויריים, המון תחמושת, צרכי אוכל ו... מערכת שלמה של כלי נגינה לתזמורת צבאית. שני קולונלים המון מיורים, קפטינים... הרויאל מרינס הגיעו. העבודה בשלש משמרות, 150 משלנו למשמרת, את השאר ממלאים ה"דוק אופרטינג" קומפ'

האוסטרלים ומעט מהקיפרוסים. הם פה במספר של תשע מאות איש. אני עבדתי במשמרת של הבוקר. אחה"צ מופיעים בנקובר ועוד שני סרג'נטים ומביאים לפני טענת האנשים: למה הביאו אותנו אל תוך המפרץ איפה שמפציצים בכל יום וכל אירון מתחיל את הצלילה שלו בדרך מעל לראשנו. העצבים מתוחים האנשים חלשים וכו'. בקיצור יש להעביר את המחנה שלנו אחורנית. אני הבעתי את הסקפטיות שלי ביחס לביטחון בכל מקום, איפה שלא יהיה. אבל בכל זאת אביא את הדרישה לפני המיור. מארבע מאות האנשים שאנו בקמפ, היו היום 75 חולים. לפי הרפורט [הדיווח]."

התקפות גרמנית על נמל סודה (Suda Bay) כרתים (ארכיון המלחמה האוסטרלי-גוגל)

16 במאי 1941 (יום שישי).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת- עבודה בנמל סודה תחת הפצצות אויב.

הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מינהל הסגל בהתאמה, דפי שער יוכנו בכתב יד.		יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחק בטרות שאינן נדרשות).		טיפוס צבאי. C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים. מפקד הממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]	
חודש ושנה, מרחץ 1941 – מאי 1941					
מקום.	תאריך.	שעה.	סיכום של אירועים ומידע.		
מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete)	16 מאי 41		200 חיילים נדרשים לעבודה ברציפים. 100 בכל משמרת.		
	1715		35 מטוסי אויב תקפו בנמל. אונית טסעים אחת נפגעה. 2 קטנות יותר טבעו. 4 נהרגו, 35 נפצעו. כולל 4 חיילים פצועים מפלוגה 606.		

ביום שישי 16/5/1941 לפי יומן המלחמה של הפלוגה, עבדו בנמל סודה 200 חיילים. העבודה נעשתה בשתי משמרות בנות 100 איש כל אחת. בשעה 17:15, תקפו 35 מטוסי אויב, ב-5 קבוצות, את הנמל, 2 אוניות הוטבעו, 4 חיילים נהרגו ו-35 נפצעו, מהם 4 מחילי הפלוגה. באותו היום, 22 מחיילי הפלוגה שהיו מאושפזים בבית החולים בכרתים פונו באונית בית חולים מהאי. באותו יום (16/5/1941) בא לבקר את מייג'ור מורי (מפקד פלוגת חפרים 606), מייג'ור פנינגטון (Maj. G. W. Penington) המשנה למנהל הממונה על החפרים והעבודות (Assistant Director of Pioneer and Labour) שנשלח ממצרים. יחד עימו הגיע חייל ארצישראלי שנמלט מיוון ביום שלישי בבוקר (29/4/1941). החייל סיפר את סיפור בריחתו לקציני הפלוגה. בפגישה, שיפמן ביקש מפנינגטון לשלוח מברק למצרים לבריגדיר בולטון, מפקד חיל החפרים במזרח התיכון, בבקשה שיפנו אותם מכרתים. מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו על שיחתו ביום 16/5/1941 עם עם חייל עברי – שבוי שנמלט מיוון והגיע לכרתים:

.... "מופיע מיור (פנים חדשות) והזקן הולך לקראתו. מקקולק הסביר לי שזה ה. A.D.P.L (סג) דירקטור לענייני פיונרים (שנשלח כעת ממצרים. שמו מיור פנינגטון. הם הלכו, ומביאים לי בחור שלפי דבריו הוא יצא מיוון ביום 29.4.41 זאת אומרת, יומים אחרי האחרים.

והנה מה שספר- ביום שלישי לפנות בקר (29.4.41) הוא שמע ואומרים שיהיו שבויים אחרים, שיש לברוח. הוא הצטרף לקבוצה של כשלושים איש שבראשם רץ סרג' טג'ר (כל הקבוצה מהקומפני השמינית) קפצנו לתוך אוטו שעמד במרחק כשלושה ק"מ מהמקום ונסענו עד שנגמר הכביש . המשכנו לרוץ בין ההרים עד 10 בבוקר אז אמר לנו סרג' טג'ר שנתפזר בין הסלעים ובעצמו עם עוד חייל (שניהם מדברים יונית) הלך לכפר הקרוב. אחרי שעתים שב החייל בלי אוכל. בלילה התקדמנו הלאה אבל הותקפנו ממכונות יריה. התפזרנו אז לצד שפת הים. אחרי ריצה של כארבע שעות הודיע טג'ר שהבחורה שאיתו אינה יכולה יותר לרוץ והוא נשאר אתה. אנחנו המשכנו עוד כשעה עד שנפלנו מעיפות. נדברנו שנמח קצת ואחר כך נצא לראות איפה שאנו נמצאים ואולי נמצא סירה. בקשתי את החברים שבזמן שיתעוררו יעירו גם אותי. התעוררתי לפנות בוקר ומצאתי את עצמי בודד בתוך המערה כלם נעלמו ולא העירו אותי. לפתע שמעתי צעדים מתקרבים וכשהוצאתי את ראשי קצת ראיתי פטרול גרמני מחמשה אנשים עם טומי ג'נס הולכים בדרך שנמצאת כמה יארד נמוך ממקומי. נשארתי בתוך המערה בלי מים ואוכל כל היום עד לפנות ערב. אח"כ ירדתי לכפר דייגים (את שמות המקומות איני יודע) ושם מצאתי כמה יוונים מתכוננים להפליג בסירה לאי קוטירה [קיתרה] והם צרפו אותי אליהם אחרי שנתנו לי מעט מים לשתות. וכך הגעתי אליכם.

בשעה 17:15. הופיעו 35 אווירונים והתחילה הפצצה על הנמל . ההפצצה ארכה כשעתיים. התוצאות האניה הגדולה (כמעט ריקה) ניזוקה. שתי אניות אחרות שעמדו במפרץ הוטבעו. 4 אנשים (מלחים) נהרגו. 35 נפצעו (ביניהם 4 מהקומפני שלנו). ספרו שהורידו 4 אווירונים. אחרי ההפצצה המשיכו את העבודה במשך הלילה. אבל הייתה הרגשה שאם תהיינה עוד כמה הפצצות כאלה יוצא הנמל משמוש."

17 במאי 1941 (יום שבת).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת - עבודה בנמל מפרץ סודה תחת הפצצות אויב כבדות. לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 150 חיילים עבדו ברציפי נמל סודה. בשעה 16:00, תקפו 40 מטוסים את רציפי הנמל ו-4 מחיילי הפלוגה נפצעו. המזח ומספר אוניות נפגעו קלות בתקיפה ומנגד, הופלו 6 מטוסי אויב. אחת מהאוניות שנפגעו נותרה עם רבע מטען תחמושת, ובמהלך הלילה האוניה התפוצצה ומספר מלחים נהרגו.

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו, את קורות הפלוגה באי כרתים ביום 17/05/1941: "אחד הקורפרלים בקר בבית החולים ושב אלי בבשורה שכל החולים הפיונרים 32 במספר (מהם 22 משלנו) הפליגו אתמול באנית בית החולים. ד"ר קייזר הפליג אתם. המיור הלך היום לאינטרוויו לבריגדיר ברנסקיל להשפיע שגם הוא יתן יד ויאפשר את הוצאת הפיונרים הא"י מהאי. בריגדיר ברנסקיל אמר לו כמה מחמאות על חשבון העבודה של הפיונרים, וביחס ליציאה למצרים אמר לו, שבעצם הוא מסכים שהאנשים האלה הם עייפים ואולי גם מעוצבנים ומגיע להם מעט מנוחה. אבל היות ונחוצים לו פה כמה קומפניות פיונרים להמשכת העבודה הוא יכתוב עוד היום למפקדה העליונה שישלחו כמה קומפניות פיונרים הנה בכדי שיוכל לשחרר אותנו. ותיכף שהם יגיעו אנחנו נסע.... (ידעתי שהפסדנו את המשחק). ... למחרת הודיעו לי ששנים עשר אנשים נעלמו, כנראה התגנבו לאניות שיצאו הלילה.

היום התחילה ההפצצה בנמל בשעה 16.00, הפעם 23 אירונים. ההפצצה ארכה 4 שעות. אני משער שהשתתפו יותר אירונים כי זה היה המספר בהתחלה לפני שהתחילו לצלול אבל בהמשך הפעולה הגיעו גם אחרים והם התחלפו. התוצאות: 6 אירונים הורידו. פגיעה ישרה במזח שעשתה חור בעומק של 2 ירד והדימטר [קוטר] 3 ירד. המחסן שע"י המקום הזה נהרס למחצה. האניה VOLD שעמדה מצד המזח נהיו בה חורים לעשרות - כלם בגובה שמעל פני המזח. פגיעה שניה ישרה באניה עם רבע המטען תחמושת (שלושת רבעי הוצא מקודם) האניה התפוצצה בלילה. שוב מספר מלחים הרוגים ופצועים. מאתנו אף אחד".

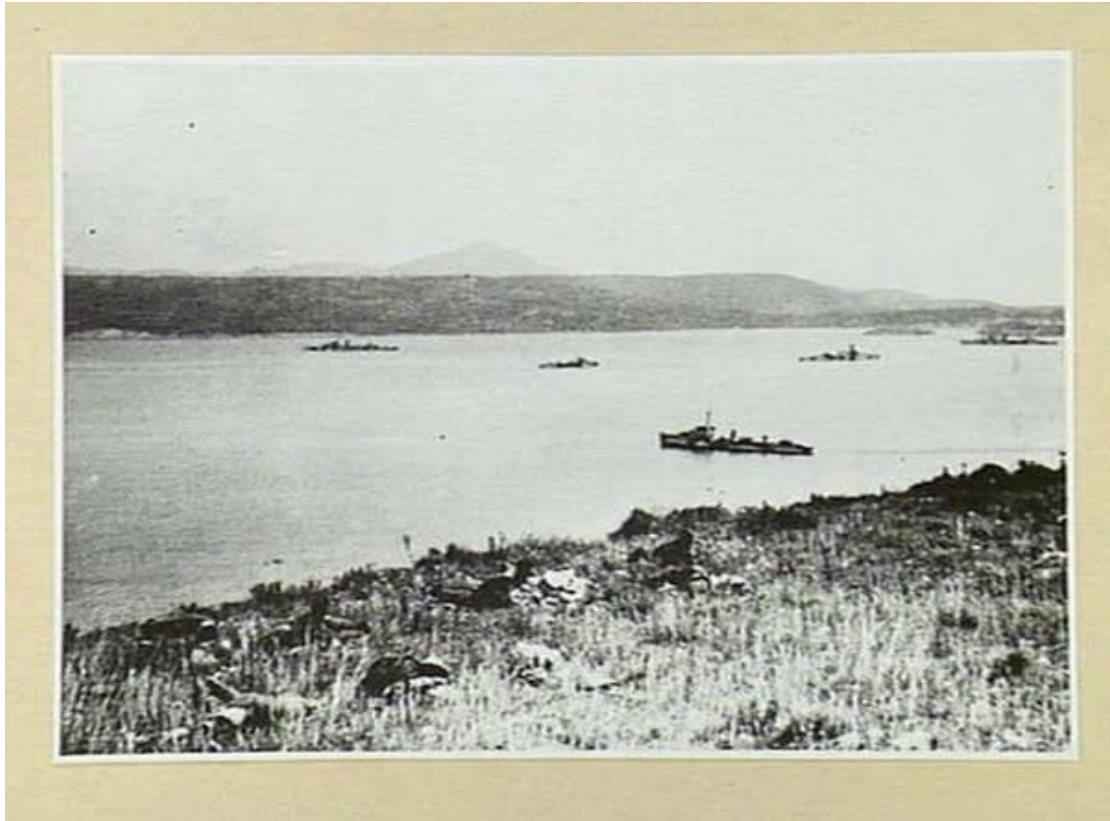
יוון, מחנה השבויים בעיר קורנת - (Corinth) מספר השבויים במחנה.

לפי דווח של המפקדה הגרמנית מיום 17/5/1941 (כשבועיים לאחר הנפילה בשבי קלאמטה), נפלו בשבי עד מועד זה 1,907 חיילים פלסטינאים (הכוונה לחיילים מארץ ישראל יהודים וערבים) ושני קצינים ארצישראליים. יש לזכור שנתון זה (1,907 שבויים) כולל בתוכו כ-1,500, חיילים ארצישראליים יהודים ועוד כ-400 חיילים ארצישראליים ערבים. מספר השבויים שנמצאו בפועל בידי הגרמנים השתנה עם הזמן. שכן לאחר הכניעה נתפסו שבויים נוספים מקרב מתנדבי היישוב העברי שהגיעו ליוון ולא הצליחו להיחלץ לכרתים או למצרים, ומנגד היו שבויים ארצישראליים שהצליחו לברוח משבויים ולחזור לשירות.

18 במאי 1941 (יום ראשון).

כרתים - פלוגת חפרים 606 המורחבת- עבודה בנמל סודה תחת הפצצות אויב רבות וכבדות. לפי יומן המלחמה של הפלוגה, 100 חיילים עבדו ברציפי נמל סודה, העבודה הופסקה מספר רב של פעמים. נערכו 14 תקיפות אוויריות, 5 פצצות התפוצצו בקרבת הפלוגה וגרמו נזק קל לצידוד הפלוגה ללא נפגעים.

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בתל תחפורים... מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (טחן כותרות שאינן נדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרג מנהל הסגל בהתאמה. דפי שער יומני בכתב יד. חודש ושנה: מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. 100 חיילים בעבודה אשר הופסקה במידה ניכרת. 14 תקיפות אוויריות במשך היום. נזק קל לדוברות קטנות. כמה נפצעו. 3 מטוסים הופלו איצה על ידי אש נגד מטוסים. 5 פצצות התפוצצו בשטח המחנה של פלוגת 606, אין נזק.	שעה. תאריך. מיקום. 18 מאי 41 מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete)

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה בנמל סודה באותו יום:
עבדתי ב"דוקס" [ברציפי הנמל] בבוקר כשרק הספקתי להגיע לשם ולסדר את האנשים למקומותיהם, אזעקה. בריגדיר ברנסקיל עומד ברחוב המוביל למזח וצוח שאלו לעזוב את העבודה עד שממש רואים את האוירונים מופיעים. הרבה זמן הוא לא צעק, כי תיכף הופיעו האוירונים שהתחלקו לשלוש קבוצות). הוא, הבריגדיר, בינתיים רץ בכל כוחותיו למקלט הקרוב ביותר (הספקתי לראות שכשצריך הוא יודע לרוץ יפה מאוד). קבוצה אחת צללה אחת אחרי השנייה מעל המזח והאנייה שעמדה על ידה. קבוצה שניה התפזרה וחפשה את התותחים האנטי אוויריים והתקיפה אותם במכונות יריה ושלישית הייתה כל הזמן גבוה מאוד. כל ההתקפה הזאת ארכה כשלושה רגעים, באו והסתלקו. אז רק התחילה העבודה שלי לאסוף את האנשים מכל מיני מקלטים רשמיים ובלתי רשמיים היו גם אנשים שלא יכולתי בכלל למצוא אותם היות וברחו אל ההרים בבקר ובאו למחנה מצד שני בזמן החזרה מעבודה. עזרו על ידי כמה סרג'נטים ביניהם בנקובר אביש, סקלצקי ועוד. אחד האחרונים היה סרג' וסר. הוא בכל זאת הופיע עם מספר אנשים מהמחלקה. אבל סרג' דמיטר [דמינטר] למשל הופיע לבדו ולשאלתי איפה האנשים? אינני יודע! באה התשובה. האם אני יכול להחזיק אותם בשרוול? לך חפש אותם!... מבלי לזוז מהמקום הוא עונה לי, אינני יכול למצוא אותם הם בטח בהרים. בריגדיר ברנסקיל בינתיים רץ ממקום למקום וצועק, איפו האנשים? בעצמי לא שמתי לב הרבה לצעקות האלה כי היו מופנות יותר לקצינים האנגלים ביחס לאנשיהם מאשר לנו כי אנשינו בכל זאת עבדו תיכף, במקומות הצדדים. למזח קשה היה לאסוף אותם (משם היו צריכים לרוץ למקלט הקרוב ביותר כמאתיים מטר). עוד לא הספקתי לבקר את כלם בחזרה והנה ריצה חדשה. (הדגל האדום הופיע מעל לתורני האניות, סימן לאזעקה), ושוב אותו הדבר בצורה זו או בצורה אחרת. ההפצצה עורכת כחמשה, ששה רגעים, נעלם, וחוזר חלילה. ריצה מהירה למקלט והליכה איטית – איטית מאוד – בחזרה לעבודה. וכך ארבע עשרי פעם במשך אותו היום."

19 במאי 1941 (יום שני).

כרתים - מפרץ סודה. פלוגת חפרים עברית 606 עובדת בנמל סודה תחת התקפות אוויריות כבדות

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פליגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים. מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחק כותרות שאינן גדרושות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרוך מיוחד הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה: מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע. התקיפה האווירית הראשונה אירעה כאשר החיילים היו בדרכם לרציפים. העבודה בנמל מוגבלת מאוד. התקפות בלתי פוסקות.	מקום. מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete) תאריך. 19 מאי 41 שעה. 0630

לפי יומן המלחמה של פלוגת חפרים עברית 606, ביום שני 19/5/1941 בשעה 06:30 הותקפו חיילי פלוגה פעם ראשונה מהאוויר בדרכם לעבודה ברציפי הנמל. לא היו נפגעים. העבודה בנמל מוגבלת מאוד עקב התקפות אוויריות בלתי פוסקות. מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו האישי את הקורות אותו ביום 19/05/1941: "אחרי יום אתמול קבלתי היום מנוחה. ניצלתי את זה לנסיעה לחאניה בכדי לשלוח מכתב בדואר אויר הביתה. זה היה המכתב האחרון מכרתים. (לפי הרפורט היו היום 85 חולים (בעצם חלשים))." הדיווח הקצר והתמציתי שלו לא בישר על הבאות.

20/5/1941 (יום שלישי) - היום הראשון לפרוץ הקרב על כרתים.

ביום 20 במאי 1941 החל הקרב על כרתים. יחודו היה בכך שזאת הייתה הפעם הראשונה בהיסטוריה הצבאית שהכח המרכזי שתקף וכבש את האי היה כח מוצנח מהאוויר. בשעה 07:00 לערך הותקף האי כרתים בהפתעה על ידי מאות מטוסים ודאונים גרמנים ("כמו ענן של יתושים"). כ-700 מטוסים ודאונים תקפו את האי בשלושה גלים. אלפי צנחנים הוצנחו מהאוויר ומדאונים. הגרמנים צנחו במספר אתרים אסטרטגיים ביניהם: שדה התעופה מלמה, גאלטאס, העיר חאניה וסביבותיה, אזור מפרץ סודה, ראתימו, הרקליון כן עמדות תותחים נגד מטוסים שהיו סביב אתרים אלה.

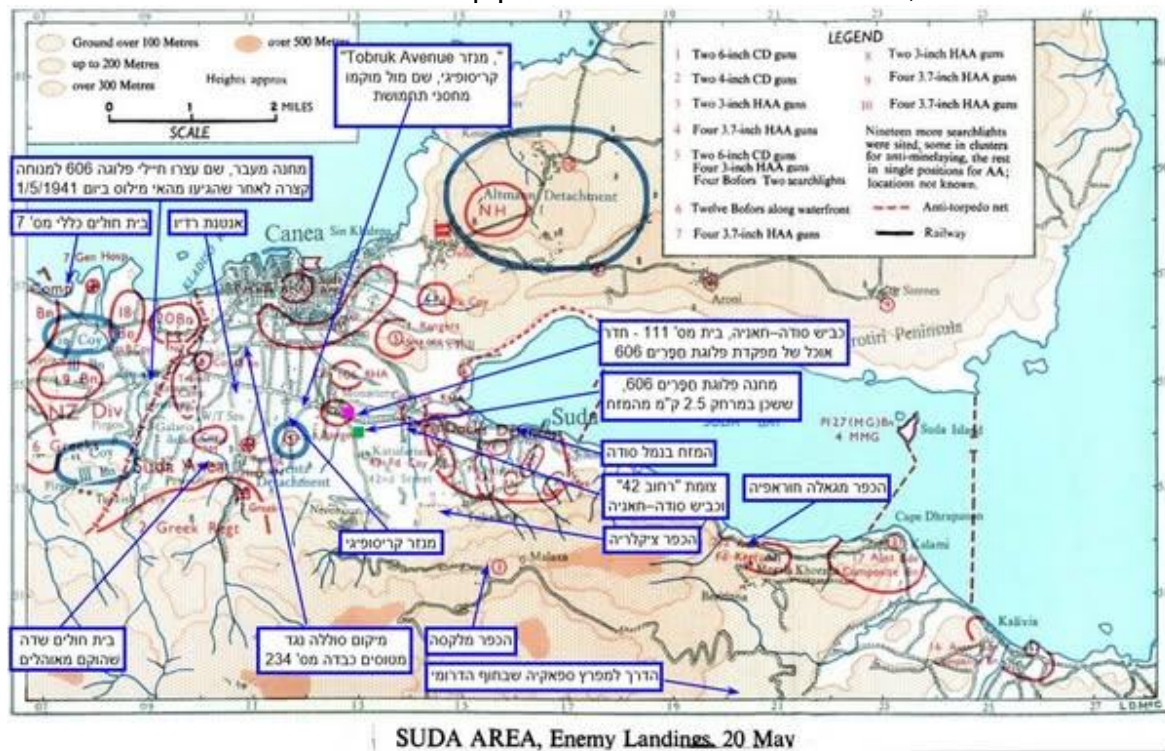
בקרב על האי כרתים השתתפו גם כ-480 מתנדבי היישוב עברי לצבא הבריטי שפנו / נחלצו מיוון והגיעו לכרתים. מספר זה כולל: קצין ארצישראלי אחד (שיפמן), 278 חיילים מפלוגה חפרים עברית 606 ועוד 118 מצורפים מפלוגת חפרים עברית 603 וכן כ-90 חיילים ארצישראליים יהודים, שנמלטו בהצלחה מהשבוי ביוון במפרץ קאלאמאטה (בעיקר מפלוגות החפרים העבריות: 602, 604, 605, 608 ומיחידת תפעול הנמלים העברית 1039) וכן חיילים נוספים שהגיעו כבודדים ביחידות אנגליות שונות מחילות האוויר והים, וכן 6 נהגים שנשלחו מאלכסנדריה שאונייתם טבעה והם חולצו לכרתים וסופחו שם לחיל האוויר.

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את אשר ראה ביום 20 במאי 1941 :
 "בליץ. בשש בבקר הופע אווירון, הסתובב כשעה מעל לחלק שלנו לכל אורך ורחב העמק. בשעה
 שבע בערך נעלם.

בשבע ורבע שמענו זמזום שאי אפשר להבחין את כונו. הזמזום התגבר עד כדי מין צוויחה שאף פעם
 עוד לא שמענו אותה. יצאתי למקום פתוח מעצים ונהיה לי חשך בעיניים. מארבע כוונים הופיעו
 אווירונים כענן יתושים. הסקרנות גברה על הפחד והתחלתי לספור בפינה אחת והגעתי עד קרוב
 למאתיים. בינתיים התקרבו והתחילו לעשות תמרונים שאבדתי את המספר. (לפי הידיעות שקבלנו
 מהמפקדה אח"כ האווירונים באו ממקומות שונים החל מאתונה, פליפונסיס, רודוס ומילוס, כולם
 נפגשו מעל לאי כרתים. שום צורה מיוחדת אי אפשר היה לבחון זה היה בלי סדר והוא הכביד מאוד
 על ספירת האווירונים וגם על הכוון אליהם (הסביר לי את זה קצין מהרויאל מרינס – אי אפשר היה
 להעריך את מקומו של האווירון השני לפי הראשון אבל כלם יחד עשו רושם כענן ברחש שכל זמב
 יודע בדיוק את מקומו.

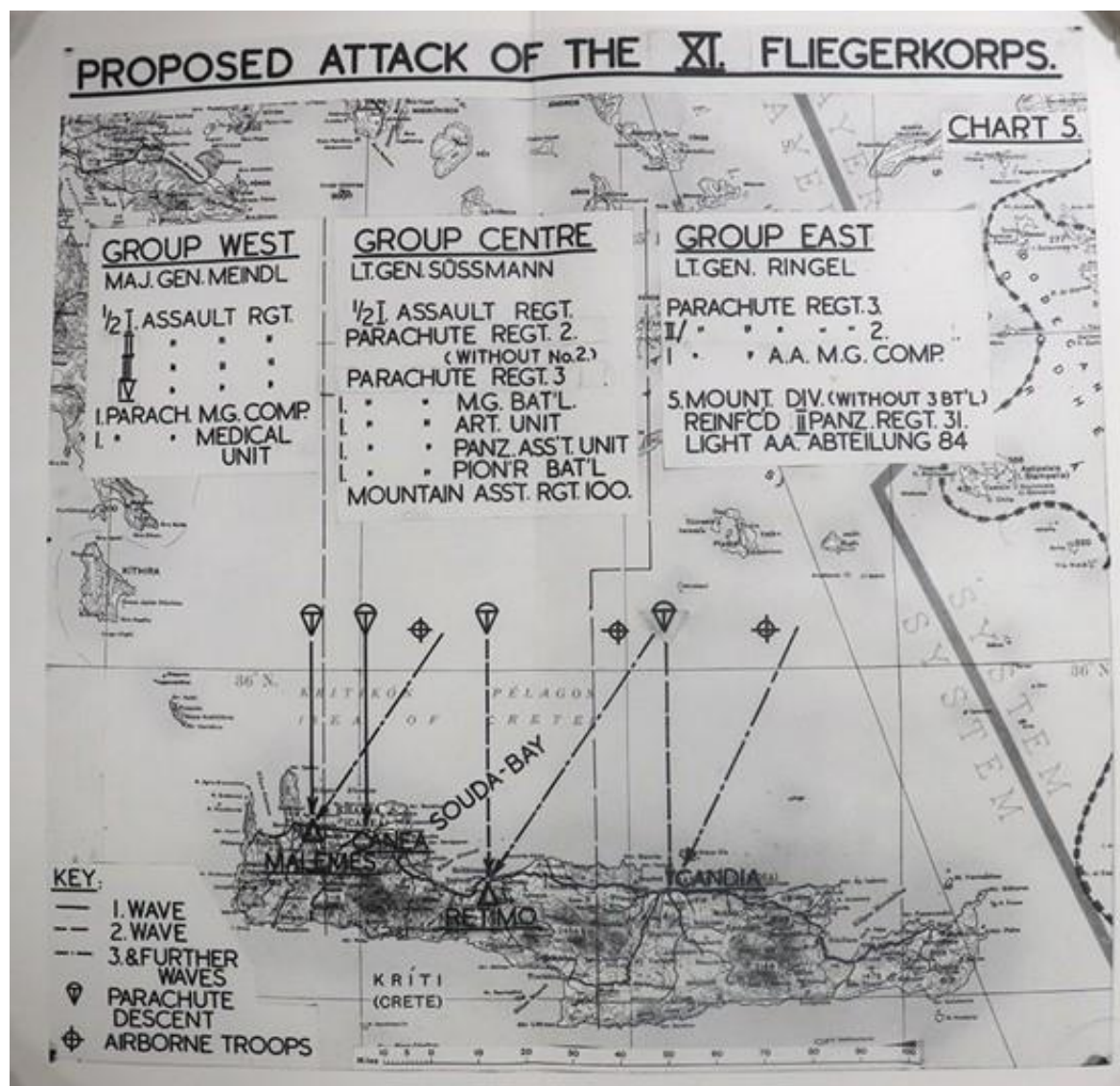
מהענן הזה התבלטו חמש קבוצות. אחת, הגדולה ביותר התרכזת בקצה הדרומי של העמק איפה
 שנמצא האוירודרום מלאמיה [מאלמה] ובית החולים הכללי מס 7. [General Hospital No.7] קבוצה
 שניה מעל העיר חאניה. שלישית מעל תחנת הרדיו [מדויק – מעל סוללה אנטי אווירית 234]. רביעית
 מעל העצים בכל השטח שבין הרדיו ובין הנמל והחמישית על הנמל סודה. – מאותו היום הושבתה
 העבודה בנמל ביום. במשך שעות היה האויר מלא זמזום, שריקה, תקתוק הכדורים ורעם
 ההתפוצצות של התותחים האנטי אוויריים והפצצות על האדמה."

ממרחק הזמן, קשה להבין את הפחד והאימה שחוו בזמן אמת כוחות הצבא הבריטיים בכרתים
 שבעת מתקפת פתע אימתנית של הגרמנים. מאות מטוסי אויב גרמנים שמגיעים לכרתים בו זמנית,
 יורים ומפציצים מהאוויר, מצניחים ומנחיתים אלפי חיילים בזמן קצר של שעות בודדות

מפת הכוחות הצבאיים בכרתים, בגזרת סודה-חאניה ביום 20/5/1941. עליה הוספו מיקומים הקשורים לפלוגת חפרים 606. הריבוע הירוק שהוסף, מסמן את מחנה הפלוגה (ששכן, לפי יומנו האישי של הקצין הארצישראלי סג"ם מרדכי לייב שיפמן, "בין עצי הזית במרחק של כ-2 ק"מ מהמחנה בנמל סודה", בפועל המרחק היה כ-2.5 ק"מ מהמחנה). הריבוע הוורוד שהוסף, מסמן את חדר האוכל של מפקדת הפלוגה, ששכן בבית מס' 111 על יד כביש סודה-חאניה. באזור המחנה, מצדו הדרומי של הכביש ובצמוד אליו, עברה מסילת רכבת מטען קלה שהובילה ציוד ותחמושת מנמל סודה ל"שדרות טוברוק" (שם קוד לרחוב מול הכניסה למנזר קריסופיג', הפונה צפונה מכביש סודה-חאניה).

(סימונים על מפת המקור - יוסף שקד)

פעילות פלוגת חפרים עברית 606 ביום הקרב הראשון על כרתים בגזרת מפרץ סודה.

תוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות [Field Service Regulations, Vol. I] שירות שדה סדר I. ובמסדרין מנהל הסגל בהתאמה. דפי שער יכנו בסתם יד.		יומן מלחמה או סיכום מודיעין. (בזמן מלחמה שאין נדרשות).		טקס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח משלוחת 603 בחיל החפרים מפקד: מייג'ור ר. ל. ט. מוריין (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמיר באר מוריין]	
חודש ושנת, מועד 1941 – מאי 1941					
מסומ.	תאריך.	שעה.	סיכום של אירועים ומידע.	הפניות למסומים.	
מפרץ סודה / כרתים (Suda Bay / Crete)	20 מאי 41		העבודה במהל נמצאה.		
		0630	מסומי הסיוור הראשונים של האויב הגיעו מכל.		
		0715	כמו ענן של יחידים הגיעו מסומי הפצצה והקופה מכל הביונים. הפצצות וירי התחילו בכל מקום בעמק שכין סודה, תאכיה ושדה התעופה.		
		1000	דווחו שמדובר בשבטנים הצנחו קרוב לשדה התעופה ולתחנת האלחוט.		
		1015	לפי פקודת מייג'ור טוריין, סקנד לוטננט שימטן עם 50 חיילים שטרו על דרך סודה האניה. קסטן סק-קולונל עם 50 חיילים שטרו על רחוב 42 (42nd Street). כולם מצוידים ברובים ובתותחנות.		
		1200	הבוחות הקפריסאים פינו את המטבח שלהם ועברו דרך שטח המטבח של פלוגה 606.		
		1400	הופיע לוטננט-קולונל ריד (Lt. Col. Ride), עם הקצינים של פלוגות 1005, 1006 ו-1008 [בחיל החפרים הקפריסאי]. לוטננט-קולונל ריד דחה להקים מפקדה אחת עבור יחידות החפרים בראשות מייג'ור טוריין כקצין מטונה. ההתקפה האווירית נמשכה עד חשיכה.		

ביום שלישי 20/5/1941 בבוקר, הגיעו מטוסי סיוור גרמניים ראשונים לאי, בשעה 06:30, חגו מעל האי עד לשעה 07:00 לערך ונעלמו. בעקבותיהם, בשעה 07:15, הגיעו לכרתים מאות מטוסי אויב גרמניים כמדוח ביומן המלחמה של הפלוגה "כמו ענן של יתושים", פתחו בהפצצה מאסיבית ובירי ממסנות ירייה, והחלו להצניח צנחנים ולהנחית דאונים ובהם כוחות נוספים במרחב שבין מפרץ סודה

למלמה (Maleme). מאותו היום הושבתה העבודה בנמל במהלך שעות האור.
במהלך ההתקפה האווירית החיילים היו מחופרים בשוחות האישיות, שנחפרו מתחת לעצים לצורך הסוואה - Billet) בור פתוח בצורת האות "ר" ישר צדדים ברוחב 60 ס"מ, אורך 120 ס"מ ועומק 120 ס"מ. הצורה "ר" איפשרה לבחור את הכיוון המתאים בזמן ירי מהאוויר. (בשעה 10:00 התקבל בפלוגה דיווח, כי מטוסי אויב מורידים צנחנים באזור. בשעה 10:15, יצאו למשימות הגנה בסביבתם, קבוצה אחת בת 50 חיילים בפיקודו של קפטן מק-קולוך, וקבוצה שנייה בת 50 חיילים בפיקודו של סג"ם שיפמן. האזור עליו הגנו היה צומת הדרכים שבין הכביש הראשי המוביל מסודה לחאניה ו- "רחוב 42 (42nd Street) "דרך עפר שנשללה ע"י פלוגת הנדסה ניו-זילנדית מס' 42 (42nd Field Coy, R.E) ומכאן כינויה.

בגזרה אחרת, צנחנים גרמניים כבשו בית חולים שדה בריטי מספר 7 (7th General Hospital), שהוקם באוהלים ובמערות סמוך לחאניה. הצנחנים לקחו בשבי קבוצה מחיילי הפלוגה, שפנו לשם עוד קודם להתקפה על כרתים (כנראה בשל מגפת דיזנטריה שהייתה בפלוגה ביום 10/5/1941). בלחץ המתקפה הגרמנית, בשעה 12:00, חיילי חיל החפצים הקפריסאי, שספגו מספר אבידות והמחנה שלהם היה ממוקם בסמוך לתחנת הרדיו, פנו משם ועברו דרך שטח מחנה פלוגה 606, בדרכם להרים הסמוכים לנמל סודה.
בשעה 14:00, הופיע לוטננט קולונל ריד (Lt. Col. Ride) עם קצינים של פלוגות החפצים הקפריסאיות 1005, 1006 ו-1008, אשר צורפו גם הן לפיקודו של מייג'ור מורי. לוטננט קולונל ריד הורה להקים מפקדה אחת עבור יחידות החפצים בראשות מייג'ור מורי כקצין ממונה.
בשעה 17:00, קיבל סג"ם שיפמן פקודה לקחת עימו 30 מחיילי הפלוגה ל"שדרות טוברוק" (Tobruk Avenue), כדי לעבוד שם בשעות הלילה, בפריקת מצבור תחמושת לתותחי הנ"מ ואספקתה ליחידות הלוחמות. היעד היה על יד המנזר (Chrysopigi Monastery) בערך כחצי ק"מ מתחנת הרדיו (שם קוד לרחוב מול הכניסה למנזר קריסופיגי, הפונה צפונה מכביש סודה-חאניה, אשר אליו הגיעה מסילת ברזל קלה מנמל סודה שנשאה ציוד ותחמושת.
בשעה 19:00, יצא כוח בפיקודו של סג"ם שיפמן ועימו 35 חיילים למצבור התחמושת ב"שדרות טוברוק". אחרי הליכה של שעתיים ואחרי שהותקף 5 פעמים בדרכו, הגיע הכוח ליעדו. הקצין הממונה על המצבור הודיע להם, שבעצם אין לו צורך בעזרתם, כי יש לו רק מעט תחמושת לטעון (שני כלי רכב), אבל הוא מבקש שהם יישארו ללילה למקרה שהוא יזדקק להם מחר. שיפמן השיב כי לחיילים אין שמיכות ולא יוכלו לנח ולישון בלילה. הקצין שיחרר אותם לדרכם והכוח שב לבסיסו

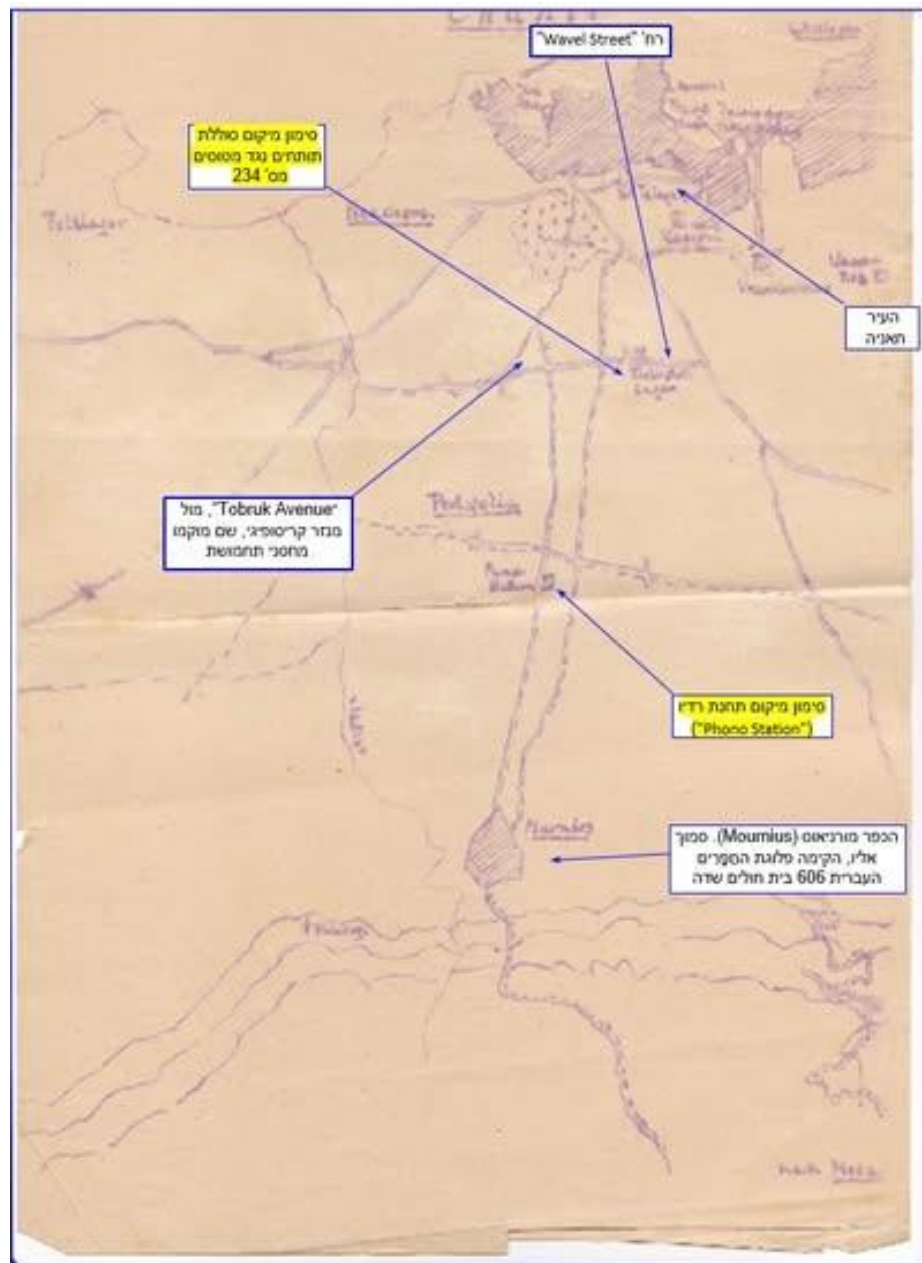
AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

1 284 32

Bundesarchiv, RM 103-810713
 Foto: Strempel | August 1941

מפה שימשה את הצנחנים הגרמנים שצנחו בגזרת חאניה, עליה מסומנים במקור: מיקום סוללת תותחים נגד מטוסים 234 מ' ומיקום תחנת הרדיו שנמצאה במרחק כקילומטר אחד ממערב למנזר קריסופיג', שלידו היו מחסני תחמושת.

(מקור: Dimitris Skartsilakis אוסף אתר מקון, BATTLE OF CRETE-Historical research and collections)

21/5/1941 (יום רביעי) - היום השני לקרב על כרתים.

היום השני לקרב על כרתים (21/5/1941). הפצצות גרמניות כבדות מהאוויר והמשך הצנחת צנחנים גרמנים, כרשום ביומן המלחמה של פלוגת חפרים 606.

הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירותי שדה כרך J. I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מינהל הסגל בחתאמת. דפי שער יוכנו בכתב יד.		יומן מלחמה או סיכום מודיעין (בדף כותרות שאינן נדרשות).		טיפוס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים מפקד פלוגת: מיג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מיג'ור רוברט לקסמור טאנר מוריי]	
חודש ישינה, מרץ 1941 – מאי 1941					
מיקום.	האריך.	שעה.	סיכום של אירועים ומידע.		
מפרץ סודה (Suda Bay)	21 מאי 41	0545	מאות רבות של מטוסי אויב הגיעו. התקפה כבדה על מצבור הדלק שנמצא בערך 200 יארד [180 מ'] מהמחנה. מספר גדול של פצצות נפלו בשטח המחנה. כל החיילים בשדות קסניות, חרץ מהשומרים שהוצבו כמו אחמול.		
		1400	האש נגד מטוסים חדלה. מטוסי האויב הגיעו לטובה 50 רגל מעל הראש [18 מ']. אש כבדה ממטוסים ירייה על כל השטח. לאנס-קורפורל ריכארד ויגני (L/Cpl. Richard Wagner) נפצע פצעי מוות.		
		1500	קולונל סק-קנויל (Mc Knoll) מפקד פלוגת של תת-אזור סודה הורה לפנות את המחנה ולהתקדם לכיוון מורד הגבעות שבדרום.		
		1900	סקנד לוטננט שיפמן ו-35 חיילים יצאו למחנה החמושת בשדרות טוברוק (Tobruk Avenue) לעבודות לילה.		

מתקפת הנגד הבריטית, שביצעו במהלך הלילה חיילים ניזילנדים מדיביזיה 22, נכשלה. לאחר קרב קשה, הגרמנים כבשו את שדה התעופה מלאמה כראש גשר. מיד לאחר מכן החלו הגרמנים להצניח בשדה התעופה זה מטוסים עם ציוד לחימה וחיילים נוספים.

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה ביום 21 במאי 1941 :
 ה"יום" התחיל בשעה 5.30 בבוקר, באותו הסדר כאשר אתמול. אינני יודע אם באו באותו המספר, אולי בחלק אחר של העמק. בכל אופן התקיפו פחות מעלינו ומסביבנו התנהלה ההתקפה בכל תקפה. ההתקפה הזאת היתה משלושה צדדים. מאחורנו על הנמל, משני הצדדים על הבטריות האנטי אוויריות, ומלפנינו על מחסני הבנזין והשמן. היה זה יפה לו האויבים היו יודעים בדיוק איפה שכל דבר נמצא. היו לנו אבל מספיק סימנים שהטייסים אינם יודעים בדיוק את מקום המחסנים והתותחים. אחרת, לגמרי לא מובנת הסיבה למה שפזרו כל כך הרבה פצצות וכדורים על השטח שלנו שלא היו בו לא תותחים ולא מחסני נפט.

בשעות הבוקר בא רץ להודיע שלנס/ק, וגנר – בחור צעיר כבן שמונה עשרה נפצע מכדור בירכו – רצתי דרך השדות – חשבתי, פחות סכנה – אל הנמל לתחנת העזרה הראשונה. ואחרי כשעה שבתי עם אמבולנס, (בדרך יותר שכבתי מאשר רצתי) שלקח את הפצוע אל חדר הניתוח. את הכדור לא הוציאו מחוסר מכשירים. תיכף אחרי שחזרתי אל הבית, התחיל לעלות עשן שחור וסמך, כמאתיים ירד [כ-180 מטר] מלפני. פגעו עם כדורים מציתים באחד המחסנים של השמן והוצת. רק אחרי זה התחילה ההפצצה האמיתית מעל לשטח הזה. סוף סוף באו לידי הכרה שבשטח הזה כדאי לבזבז חומר מפוצץ וכדורים. אבל במקום זה קצת הוחלש הזמזום מעל לראשנו. יצאתי אל מקום האנשים להודיע אם לא קרה איזה דבר ומצאתי שהאנשים נעלמו. אחרי שסוף סוף מצאתי את אחד החיילים הוא ספר לי שהאורדרלי קורפ. נתן פקודה בשם הסרג'נט מיג'ור לעזוב את המחנה ולעבור לצד ההרים. את הפקודה הזאת מסרו תיכף, אחרי שהעשן ממחסן השמן הבעור כסה את המחנה שלנו והסרג'נט מיג'ור יחד עם הסטף הבריטי ברחו הראשונים. שבתי אל הבית ושאלתי את המיור, היתכן שלא ספר לי כלום על פקודה של עזיבת המחנה בזמן שידע שהלכתי לבקר את האנשים. הוא הביט עלי משתומם. הוא אינו יודע כלום על פקודה כזאת. את הסרג'נט מיג'ור אי אפשר לקרוא, כי לא ידוע לאן שנעלם. לכן עזב את זה. בינתיים בא מיור פנינגטון ה A.D.P.L מחאניה, מלוכלך, והנשמה על קצה האף, ואחרי שכיבה כחצי שעה ושתיית כוס מחזקת התחיל לספר. אחרי שעתים הפצצה מסביב לאוירודרם ועל העיר חאניה התחילו להוריד הבוקר צנחנים על דאונים. כל דאון היה מחובר איזה אופן שהוא אל האוירון. על הדאון היו 20 איש במלוא התחמושת. היו דאונים עם קצת פחות אנשים אבל היה להם גם מורטר (מרגמה). חלק גדול יחד עם החיילים נהרסו לפני שהגיע ארצה זה בא בגלל ריבוי העצים עמק הזה. אבל אותו החלק שהספיק לרדת ארצה, עשרים האנשים שהיו בו היו קבוצה חזקה והתארגנו במשך רגע אחרי הירידה. שלושה או ארבעה דאונים שכאלה הספיקו לרדת ברחוב (על הכביש) וויוול, ע"י הבטריה של התותחים האנטי אוויריים בקוטר 3,7 אינטש, את הבטריה הזאת שמשו 140 איש. הם היו מזוינים מחוץ למספר אקדחים – גם עם 6 רובים. כמעט כל האנשים האלה נהרגו ע"י הצנחנים ואח"כ נהרסו התותחים לפני שהצבא החונה בסביבה הספיק להגיע למקום ולהרוג אחרי מלחמה של חצי שעה את הצנחנים."

22/5/1941 (יום חמישי) - היום השלישי לקרב על כרתיים.

המשך המתקפה האווירית הגרמנית. הבריטים הפעילו סוללות תותחים נגד מטוסים, שלחמו באומץ רב ככל שיכלו מול כח אווירי גרמני גדול ומיומן.

תוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מנהל הסגל בהתאמה. דפי שער יומנו בכתב יד. חודש ושנת מרץ 1941 – מאי 1941	יומן מלחמה או סיכום מודיעין. (מחק כותרות שאינן מדרשות)	טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל התפרים. מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי. (Major R. L. T. Murray). [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מוריי]
מקום.	סיכום של אירועים ומידע.	תאריך. שעה.
מקום.	הקשר עם מחסן התחמושת האוגדתי (Divisional Ammunition Dump) נותק. מנות המזון צומצמו משמעותית. 5 נמצעו במהלך היום. קפטן ד"ר סטפנידס (Cpt. Dr. Stephanides) עם עזרה מלאם-קורפורל טורבין (L/Cpl. Torbin) ניהלו בית חולים משלהם בבניין ששימש מקלט בפני התקפה אווירית.	22 מאי 41
מקום.	מייג'ור מוריי קיבל דיווח שצנחנים הונחתו על ידי דאונים ברח' ואוויל (Wavel Street). הם הרסו סוללה נגד מטוסים.	1300

באותו יום בשעה 13:00, מייג'ור מוריי, מפקד פלוגה 606, קיבל דיווח שצנחנים הונחתו על ידי דאונים ברח' ואוויל (Wavel Street) והרסו סוללה נגד מטוסים (הדיווח מתייחס לאירוע שקרה פועל יום לפני כן על הושמדה סופית סוללה אנטי-אווירית מס' 234 שפעלה לא הרחק ממחנה הפלוגה, כ- 140 מאנשי הסוללה הזו נהרגו במהלך היומיים הראשונים ללחימה. מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה ביום 22 במאי 1941 :

"באותו יום הייתה התקפה עיקרית על אותו השטח שאנו נמצא בו אתמול. מובן ששום דבר לא מצאו שם. באותו היום הפציצו באופן איום את העיר חאניה, לא היה רגע במשך כל היום שלא תתפוצץ פצצה בשטח הריכוז. מפה מהגובה רק ראיתי איך שהדבר נעשה. סוג מיוחד של אווירונים גדולים מאוד וטסים לאט מעל לשטח הפתוח שמצד השני של העמק. דרך המשקפת ראיתי ברור איך שלפתע כאילו מי שהוא נותן בעיטה באחור לכל 20 הצנחנים, כי בבת אחת, כאילו חבילה מוארכת נופלת מתוך האווירון וברגע נעים נקודות בודדות עם שמשיות מבריקות בשמש.

בזמן שהתבוננתי למחזה הזה, אווירון בודד בא מאחורי ההרים אל צד העמק עובר מעל לראשי ובאותו הרגע בום – בום – בום. הבופר (תותח לתחמושת של 5 ס"מ עם קנה ארוך) עובד. שולח כדורים, שהמעלה שלהם היא שחאים כל כדור בין ביום ובין בלילה, לאן שהוא הולך והוא מתפוצץ לכל נגיעה. הכדור החמישי או הששי התפוצץ במרכז האווירון וראיתי איך שהוא התחיל לחפש את שווי המשקל בתמרונים עם הכנפים אבל האף שלו היה מופנה קצת כלפי מטה ואחרי כמה שניות התרסקות... מצד השני של העמק אל רכס ההר. לא עברו שני רגעים ואוירון שני בא באותו כוון. בום, פעם אחת רק והכדור התפוצץ שוב אל מרכז האווירון והוא מצא את קבורתו על יד הראשון. שני אווירונים בשני רגעים, לגמרי לא רע. אבל אין להכפיל את הרגעים במספר השעות ביום ולחשוב בכל רגע, אוירון, כי לא תתקבל תמונה נכונה.

אחצה"צ בא בריצה חייל מהגרד והודיע בשם הקורפורל ששוטר יווני אמר לו להודיע למפקד שהורדו צנחנים בסביבה הזאת ויש לתפוס עמדות. אני ומקקולק וריד היינו בדעה שזה היה גייס חמישי והוא התכוון לעייף אותנו באופן פיזי וגם להשפיע על העצבים. אבל גם אנו הסכמנו שיש לשלוח קבוצה של צופים על הרכס העליון של ההר. אחרי זמן מה התברר שקבוצת צנחנים ירדה מצד השני של ההר וכלם נלקחו בשבי. בלילה שלחנו קבוצה לעבודה – לקבור צנחנים."

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

042384

AUSTRALIAN WAR MEMORIAL

P02053.013

23/5/1941 (יום שישי) - היום הרביעי לקרב על כרתים.

המשך המתקפה האווירית והקרקעית הגרמנית. הפצצות כבדות על המזח בנמל סודה וסביבתו.

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפירים. מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי. (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין. (מחק מחריות שאינן נדרשות).	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I]. ובמודיק מינהל הפגל בהתאמות. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה: מרץ 1941 – מאי 1941.
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	שעה. תאריך. מקום.
	מייג'ור ג. ו. פנינגטון (Major G. W. Fannington) התקשר ודיווח שצנחנים תפסו את שדה התעופה במאלמה (Malma) ודאגים עם צנחנים נחתו בהאניה, אבל תחנת האלווה עדיין מחזיקה טעמד.	1030 23 מאי 41 ספרן סודה (Suda Bay)
	שומר יומני דיווח שצנחנים הוצנחו בצד השני של הגבעה, הסמוכה לשטח מחנה של פלוגה 606.	1400
	סקנד לוטננט שיפמן יצא עם 20 חיילים לערוך סיור באזור.	1410
	סקנד לוטננט שיפמן מסר שהדיווח היה כוזב. נראה שניים חמישי נכבד במטרה לזרוע פאניקה בין השורות.	1545
	פקודה הועברה על ידי בסיס קדמי לציד הרפואי (Advanced Depot Medical Stores) דרך מייג'ור מוריי. סקנד לוטננט שיפמן ו-40 איש יצאו בצעדה והתקדמו לתחנת האלווה לבנות אוהלים עבור בית חולים.	2130

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו את קורות הפלוגה ביום 23 במאי 1941 בכרתים:

"ההפצצות על נמל סודה ועל העיר חאניה. בנמל לא נשארה אף אניה בלתי בוערת. המזח הופצץ. המחסן הגדול בקצה המזח, נעלם. בכניסה לנמל היה בית חרושת. בית בן שלוש קומות – נהפך למפולת וחאניה ממש רתחה. הייתה לנו הרגשה ששם רעידת אדמה ממושכת. אינני חושב שהפעם התכונו לכפר בו גרנו. בכל אופן גם אנו קבלנו את חלקנו. כמה פצצות התפוצצו בקרבתנו הבלתי אמצעית כמה פעמים עברו מספר אירועים וכנראה "גששו" בחלק הזה של מורדי ההר.

לפנות ערב הודיע לי המדיקל אורדרלי לנס/ק. טורבין [Torbin) שלנס/ק וגנר מת מפצעיו. באותו הזמן הגיע קצין מקשר מהמפקדה העליונה והודיע לנו שעלינו לשלוח קבוצת אנשים להקים אוהלים בשביל הוספיטל. לפי המפה שבידי נמצא השטח שעליו רוצים להקים את בית החולים בין מחסני התחמושת ובין תחנת הרדיו, קצת משמאלם, בפנה שהכביש מוביל אל כפר שני בין ההרים.

שמתי לן 5 בחורים בתור במשמר בגבולות השטח שעבדנו בו ובטחתי בגורל שלא יקרה לנו שום רע. במשך הלילה עד 5 בבקר הספקנו להקים 12 אהלים מתוך 25, אהלים גדולים שהיו צריכים לתחוב אותם בין 3 עצים שהיו מעט מכוסים. אגב, אהלים חדשים ולבנים כשלג. בלילה הזה ראיתי דברים מעניינים מאד. בשעה 2 אחר חצות הואר לפתע כל השטח באור ורוד. התבוננתי בכוון האור, בעלותי על גדר אבנים על יד הדרך, לכתחילה נדמה לי שעל קצה העמוד של תחנת הרדיו בוער כוכב ורוד. הוא עמד במקום אחד בלי לזוז והיה נראה לי בגודל 15 ס"מ קוטר, אבל כשהתבוננתי היטב ראיתי שעמוד הרדיו הוא הרבה יותר קרוב אלי מאשר הכוכב, בס"ה הייתי במרחק של כחצי ק"מ מתחנת הרדיו. הכוכב לפתע נעלם.

אחרי כמה רגעים שוב נדלק כוכב שכזה לא רחוק ממקומו של הראשון אבל כבר לא בקו ישר עם עמוד תחנת הרדיו, רק אז עלה בדעתי שזו רקיטה חדשה. החדוש המיוחד היה שהרקטה עמדה באוויר במקום אחד כאילו תקועה על חוט במשך 60 שניות. בזמן שהופיע הרקיטה השניה, שמעתי זמזום אוויר, ושוב דבר משונה, למרות ליל החושך ושום פוז'קטור לא עבד (כלם הרוסים) ראיתי את האוירון, שהיה בגובה של כאלפים רגל, בחר, כאילו כולו מרוח בזרחן. האוירון עשה כמה סיבובים, ובכל פעם הוציא מצנח עם חבילה כבדה שירדה מהר אל האדמה (בשריקה קלה). אף אחד מהקצינים לא באר לי אח"כ איך הובטח הדיוק שבין הופעת הרקיטה ובין הופעת האוירון. בשעה 5 עזבנו את העבודה וב6 הגענו בלי תאונה "הביתה".

חייל פלוגה 606, טר"ש ריכרד וגנר, שנפצע 3 ימים קודם לכן, מת מפצעיו (קבור כיום בבית הקברות צבאי הבריטי על גדות מפרץ סודה).

24/5/1941 (יום שבת) - היום החמישי לקרב על כרתים.

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כת פלוגת 603 בחיל החפרים מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוררי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסנור טאנר מוררי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחק מטרות שאינן מדרשויות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרין מיוחדת הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד. חודש ושנה: מרץ 1941 – מאי 1941
הפניות לספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	מקום. תאריך. שעה.
	סקנד לוטננט שיפמן דיווח שנמצאת מהאווהלים הוקמו במהלך הלילה, וכן שבשעה 2 לפנות בוקר מטוסי אייב הצניחו קופסאות בשטח תחת האלחוט, לפי אורות סימון רבים שהאירו מהקרקע.	0545 24 מאי 41
	אש מכונות ירייה מרוכזת נורתה ממטוסי אייב שסמו בטובה נמוך על מחנות הנחתים המלכותיים, האוסטרליים והחפיים.	0605
	סרג'נט לב (Sgt. Loeb) פלוגת 606 דיווח, כי לפני 4 ימים בזמן שהיה מאושפז בבית החולים הכללי ה- 7 (7th General Hospital) הוא נלכד בידי צנחנים. הוא הצליח להמלט משם באותו הלילה. קפטן סטפנידיס סיכן את הסרג'נט בחדר הטיפולים הרפואיים שלו.	0720
	קפטן טק-קילוך יצא עם 40 חיילים לסיים את הקמת האוהלים עבור בית החולים.	1945
	קפטן טק-קילוך דיווח שטעא כי חלק מהאוהלים נשרפו, חלקם נחורר מכדורים והוא החליט שלא להמשיך במלאכת ההקמה.	2400

בשעה 06:05 החלו התקפות אוויריות מרוכזות בגזרת סודה-חאניה על מחנות של הצבא האוסטרלי, חיל הים ויחידות חיל החפרים השונות. כל היום נמשך ירי מהאוויר וטיסות של מטוסי אויב על האזור בו התמקמה פלוגת חפרים 606.

מספר חיילים מהפלוגה שנלקחו ביום 21/5/1941 בשבי, בבית חולים שדה צבאי סמוך לחאניה (בית החולים הכללי מס' 7) הצליחו להימלט מהשבי, חזרו לפלוגה, ביניהם היה הסמל הארצישראלי מחיל החפרים שלמה לב.

בבית החולים השבויים הוחזקו בידי הצנחנים הגרמנים, כמגן חי בפני התקפות הנגד הבריטיות. כתוצאה מכך נהרגו חלק מהשבויים. כעבור מספר ימים הבריטים כבשו בחזרה את בית החולים והשבויים שנותרו בחיים שוחררו לחופשי.

בשעות הערב של אותו היום, בשעה 19:45, שוב יצאה קבוצה בת 40 חיילים לסיים את הקמת האוהלים עבור בית חולים שדה מאולתר. אולם התברר שחלק ניכר מהאוהלים נשרף בהפצצות אויב או חורר מכדורים, על כן בחצות הלילה הוחלט שלא להמשיך בפעולות הקמת האוהלים עבור בית החולים. כשחזרו למחנה חיכתה להם פקודה להתייצב עם שחר בשדרות טוברוק (Tobruk Avenue) במחסן התחמושת.

מספר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו האישי את קורות הפלוגה ביום שבת 24 במאי 1941 בכרתים: "היום הגיע תורו של המקום הזה. בלי הפסקה תקתוק הכדורים וזמזום הצורם של האווירונים הצוללים. אלה היו אווירונים התקפה צוללים בלי פצצות (אינני יודע מה יותר טוב או המפציץ העובר אותך והפצצה שלו לא הורגת אותך, אתה נח זמן מה כי הוא הולך לאט – או המתקיף שעד שאתה לא מספיק לנשום נשימה עמוקה הוא כבר עבר את השטח וכבר אתה שומע את זמזומו ואת תקתוק הכדורים בחזרה. וכך כל היום, רגע אחרי רגע שעה אחרי שעה. אבל שעה אחת היתה גרועה ביותר במשך כל היום וזו הייתה השעה שארבע אווירונים הסתובבו במעגלים קטנים מעל למקומנו במהירות ענקית בזמזום צורם, ובלי לעשות כלום לא הוציאו אף כדור. במשך השעה הזו ראיתי אחרים נושכים את ידיהם, מתוך התאמצות ואחרים עשו העוויות משונות עד שחשבתי שאחד יאבד את עצמו לדעת. שמעתי אז יריה בודדת. בברו לי אח"כ כי חייל אחד קיפרוס, התחיל לרוץ על הגבעה מתוך טרף הדעת, הרביצו בו כדור והשכיבו אותו.

לפנות ערב, אמר מיור מוררי. אמנם לא היה שום קשר עם אף אחד במשך כל היום ולא ידוע מה שנעשה בסביבותינו, אבל היות ולא גמרנו אתמול את כל העבודה, צריכים ללכת עוד פעם, ובדרך להודיע על המצב. היות ואני הלכתי אתמול, על מקקולק ללכת היום. התחילו לטעון על אי ידיעת הדרך. על המקום, הודעתי שאני אלך עם מקקולק ואח"כ אחזור לחטוף שינה.

בדרך נודע לנו שצנחנים לא הורידו היום, אבל הורידו תותחים קלים ומורטרים ותחמושת. עיקר המלחמה מתנהלת על האדמה בין התותחים שלנו ושלם. הגענו למקום, השארנו את האנשים בחוץ ונכנסנו לתוך היער לברר איפו לסדר את שאר האהלים כי בעצם 12 האהלים האלה תפשו את המקום מיועד לכל 25 האהלים. החובים לפנינו, ומתחילים להתקרב. באותו הרגע חשבתי: "בכל זאת אינני מאמין שהגרמנים הם כה טיפשים שחמשה מהם ישבו בלילה במקום זר לעשן סיגריות." אנו מתקרבים, מה שהוא ומקקולק סוחב אותי בשרוול הלא אין איש מאחורי הסיגריות האלה. נגשנו כבר קרוב והנה... האוהל נעלם. נשארו רק העמודים של האוהל והחבלים עם הקצוות הבורעים. הולכי

לאוהל שני והנה נתקל לפני הדלת בחור. הבד של הכניסה קרוע לחתיכות מרסיסי פצצה. ממשיכים הלאה ומוצאים שאין אף אוהל שלא יהיה מלא חורים מכדורים ככברה. מה!? התרגז מקולק. אני אקים אהלים, לחיילים כביכול. ובעצם בשביל אוירוני האויב? לא, יצאנו לדרך ובהתפלאות רבה שמשו האנשים פקודה להסתדר ולחזור הביתה."

25/5/1941 (יום ראשון) - היום השישי לקרב על כרתים.
יומן המלחמה של פלוגת חפרים 606 ליום זה תמציתי למדי.

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח מפלוגה 603 בחיל החפרים. מפקד ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מוריי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רוברט לקסמור טאנר מוריי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחלק מודיעין שאין מדרשות)	תוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרוך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בסכת יד.
הפניות לנספחים.	סיכום של אירועים ומידע.	חודש ושנה, מרח' 1941 – מאי 1941.
	סקנד לונגנט שיפמן עם 20 חיילים התקדמו למחסן התחמושת בשדרות נזברוק.	מקום, תאריך, שעה. ספרן סודה (Suda Bay) 25 מאי 41 0600
	סקנד לונגנט שיפמן חזר עם החיילים, היריות וההפצצות נמשכו כל היום מחשיכה ועד חשיכה. מפקדת הכוחות עברה לאזור של פלוגה 606.	2000

בשעה 06:00 יצא הקצין פורטר (ולא הקצין שיפמן כרשום ביומן הפלוגה) עם 20 מחילי הפלוגה לעבודה במחסן תחמושת. היריות וההפצצות נמשכו כל היום "מחשיכה ועד חשיכה". מפקדת הכוחות הבריטים בכרתים עברה לאזור של פלוגה 606. חיילי הפלוגה חזרו המשימה בשעה 20:00.

הפצצות כבדות מאוד על העיר חאניה ביום ראשון 25/5/1951 (מקור: גוגל)

מתאר סג"ם מרדכי לייב שיפמן ביומנו האישי את קורות הפלוגה ביום ראשון 25 במאי 1941 בכרתים, כולל המזון הדל שעמד לרשות החיילים ואופן השגתו בתנאי קרב:
 25.5.41 - כשחזרנו אמש מהעבודה חיכתה לנו פקודה שקצין עם 20 אנשים צריכים להופיע בבוקר בTobruk Avenue למחסן התחמושת. בקושי רב נמצאו 20 האנשים הבוקר בשעה 5 ויצאו עם קפטן PORTER. בשעה 6 בערך התחילה חזרה על יום אתמול ונגמרה בשעה 9.15 בלילה עם החושך.
 באותו היום לא אכלנו לגמרי, (אני מתכוון לקצינים כי האנשים כבר מיום ה 20 לחודש באו רק פעם

בלילה, לקחו אוכל יבש לכל יום המחרת, לפנות בקר מלאו את המימיות וזה היה המזון לכל היום), שום דבר מבושל אפילו תה אי אפשר היה לסדר. מחוץ ליומיים במשך הזמן שסרג' כהנא סיכן את עצמו ובשל בגת זיתים ואורז בשביל ארוחת הערב. בענין האוכל הצטיינו שני אנשים. הסרג'נט מיג'ור נימן – בחור ארצישראלי, שנמצא מצורף אל הקיפורסים. הוא יצא מיוון בסירה והיה עם כמה קצינים אנגלים שלושה ימים ושלושה לילות על המים עד שהגיעו לכרתים – הסרג'נט טריג, שהיה אתנו במילוס וגם שם היה אקטיבי מאד. שני אלה לקחו את האוטו. נימן נהג אותו לחאניה. נכנסו למחסנים שבחלקם היו הרוסים אבל בדרך כלל עזובים. העמיסו על האוטו מכל טוב. אוכל לאנשים וגם מעט משקה בשביל הקצינים לא שכחו, ובצורה שכזאת האכילו 1200 חיילים במשך כל השבוע [מהם, כ- 480 חיילי פלוגת חפרים עברית 606 המורחבת, והשאר חיילים מפלוגות החפרים הקפריסאיות שצורפו אליהם]. וכך יום אחר יום. בשעה 10.30 הגיע פורטר ומספר שסך-הכל עבדו במשך 16 השעות שהיו ע"י המחסנים – שעה וחצי, בהפסקות, והשאר ישבו צפופים תחת גשר קטן לגמרי לא בטוח בפני פצצה, בכל זאת החליט המיור שמחר ילך מקקולק עם קבוצה שניה לאותו המקום."

26/5/1941 (יום שני) - היום השביעי לקרב על כרתים.

הלחץ הגרמני מתחיל לתת את אותותיו והפלוגה נסוגה על פי פקודה של מספר קילומטרים. תיאור בקצרה ליום זה מופיע ביומן המלחמה של פלוגת חפרים 606.

תוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירותי שדה כרך I, I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדריך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער יוכנו בכתב יד.		יומן מלחמה או סיכום מודיעין (מחק מתרות שאינן נדרשות).		טיפוס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים מפקד ממונה: מיג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מיג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]
מיקום.	תאריך.	שעה.	סיכום של אירועים ומידע.	הפניות לנספחים.
ספרץ סודה (Suda Bay)	26 מאי 41	1500	משיכים לכיוון דרום, עקב התקרבות [של] 3 מייל [5 ק"מ].	
		2000	קפטן סק-קולור דיווח שאחד מאנשי קבוצת העבודה שלו נפצע באורת קל.	
		2100	הפלוגה עזבה את המחנה לפי כיתות.	
		2220	הפלוגה השתנתה דרומית לסודה תחת העצים.	
		2230	קפטן סטפנידיס יצא עם החולים שלו בשני כלי רכב לשם פינוי ימי.	

ביום שני 26/5/1941 בשעות החשיכה, באשמורת הלילה, דיווח תנועת ערה בכפר בו שהתה הפל (וגה) הכפר ציקלריה, (Tsikalara - בזמן שעברה אליו המפקדה הכללית של האי, בפיקודו של מפקד האי, הגנרל הניו-זילנדי ברנרד סיריל פרייברג. בשעה 06:00 יצאה בפיקודו של קפטן מק-קולור קבוצה שניה בת 20 חיילים למחסן התחמושת ב"שדרות טוברוק". בשעה 15:00 הגיעה פקודה מהמפקדה הבריטית באי להתכונן לפינוי המחנה. הפלוגה נצטוותה על ידי מפקד הפלוגה הבריטי לעזוב את המחנה שמול מפרץ סודה למקום "בטוח יותר" בהרים דרומה, במרחק 5 ק"מ בערך. הקצין שיפמן רשם ביומנו כי הפלוגה נעה ממקומה כ-1 ק"מ מזרחית לצד נמל סודה, אך נותרה בקו ההרים. עזיבת המחנה לפי מחלקות החלה בשעה 21:00, ובשעה 22:20 בלילה, לאחר הליכה צעידה של שעה וחצי בכיוון מזרח ואחריה בכיוון, הגיעה הפלוגה לשטח המכוסה בעצים למחנה זמני שכן באזור הררי גבוה, קשה לטיפוס, ללא מחסה וללא. מערות ניתנות להסתתר. סמוך לחצות נשלחו הפצועים עם רפא מפלוגות החפ"רים הקפריסאית, קפטן ד"ר קפטן סטפנידיס בשני כלי רכב לשם פינוי מהאי

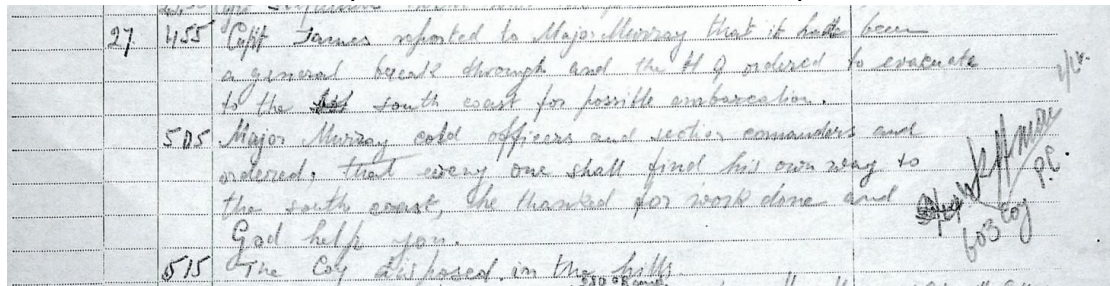
פלוגת חפרים 606 – מזכרת מכרתים, חיילים מהפלוגה (מכיתה 3) עם מקלע "לואיס-גאן", (צולם באזור מפרץ סודה).
(הארכיון לתולדות "ההגנה", חטיבה 080, תת חטיבה 760, תיק 1, ארכיון פרטי של הקצין מרדכי לייב שיפמן)

קפטן ד"ר תיאודור פיליפ סטפנידיס (Dr. Capt. Theodore Philip Stephanides), רופא פלוגת החפרים הקפריסאיות
ופלוגת חפרים 606.
(Google, https://en.wikipedia.org/wiki/Theodore_Stephanides)

27/5/1941 (יום שלישי) - היום השמיני לקרב על כרתים - גזרת סודה-חאניה.

היום השמיני לקרב על כרתים (יום שלישי 27/5/1941). רישום ביומן המלחמה של פלוגת חפרים 606 בכרתים מתאר את האירועים הדרמטיים שאירעו במשך ב-20 הדקות האחרונות לתפקוד הפלוגה בכרתים - עד לפיחוקה המוחלטת ברגע בודד, ללא התראה מוקדמת.

נוסח צבאי C. 2118. יחידה: פלוגה 606 + כח פלוגה 603 בחיל החפרים. מספר: ממונה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי. (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רושם לקפטן טאנר מורי]	יומן מלחמה או סיכום מודיעין (תקן מטרות שאין מדיניות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מודיעין נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרוך מינהל הסגל בהתאמה. דפי שער ייכנסו בכתב יד.
הפניות לספרים.	סיכום של אירועים ומידע.	מקום. תאריך. שעה.
הפניות לספרים.	0455 קפטן ג'יימס (Capt. James) דיווח למייג'ור מורי שנוצרה פריצה כללית בגזרה והמפקדה פקדה להתפנות לחוף הדרומי לקראת פינוי ימי אפשרי.	0455 27 מאי 41 0505 מייג'ור מורי קרא לקצינים ולמפקדי הכיתות ופקד, שכל אחד ימצא בעצמו את דרכו לחוף הדרומי, הוא הודה להם על העבודה שנעשתה ואיחל יאל אלוהים בעורכם. 0515 הפלוגה התפזרה בגבעות.

04:55 קפטן ג'יימס (Capt. James) דיווח למייג'ור מורי שנוצרה פריצה כללית בגזרה והמפקדה הורתה להתפנות לחוף הדרומי לקראת פינוי ימי אפשרי.

05:05 מייג'ור מורי קרא לקצינים ולמפקדי הכיתות והורה, שכול אחד ימצא את דרכו לחוף הדרומי, והוא מודה להם על העבודה שעשו ומאחל שאלוהים יהיה בעזרם.

05:15 הפלוגה התפזרה בגבעות.

אין לשער את ההלם והפחד מפני הלא נודע שאחזו בכל אחד מהחיילים למשמע הידיעה. במיוחד לנוכח חשש ליפול בשבי כחיילים יהודים מארץ ישראל בידי הגרמנים. זאת לאחר שכבר ניצלו מנפילה בשבי בידי הגרמנים ביוון, לחמו נגדם, בדרך ועל באי מילוס (תוך הפלת 4 מטוסי אויב), והשתתפו בקרבות בכרתים. לאחר 8 חודשי פעילות (מיום 21 בנובמבר 1940, הפלוגה התפרקה לרסיסים ברגע! כל אחד מחיילים נותר לנפשו ולגורלו. הסיכוי היחיד שהיה לחיילים להינצל היה להגיע לחוף הדרומי למקום בלתי ידוע שלם, ולמעשה לחצות את כרתים ברגל או ברכב למרחק של 50 מיל.

לכאורה על פי הרישום ביומן, מייג'ור מורי, מפקד פלוגת החפרים 606 נתן פקודת נסיגה לפינוי על דעת עצמו בשעה 05:00 ל-1,200 חייליו (כ-480 חיילי פלוגת חפרים עברית 606 המורחבת מהם, כ-180 מצורפים מפלוגות עבריות אחרות, והשאר, כ-700 חיילים, מפלוגות החפרים הקפריסאיות). זאת, כמה שעות לפני שהגיעה הוראה ישירה מווינסטון צ'רצ'יל רה"מ אנגליה על פינוי האי, ולפני שמפקד האי הגנרל פרייברג נתן בעצמו הוראה כללית לפינוי.

סג"ם מרדכי לייב שיפמן נכח גם הוא בעת מתן הפקודה. הרחיב במעט את הוראת מייג'ור מורי, על מנת לוודא שכל החיילים יקבלו את הפקודה באמצעות סמלי המחלקות שלהם. כך כתב שיפמן על הארוע הרה הגורל בחיי הפלוגה ביומנו האישי:

"בשעה 4.55 נגש קפטן ג'יימס והעיר את לוטננט קולונל רייד (הוא נציג פוליטי ע"י הקיפרוסים מטעם ממשלת קפריסין) ואמר לו שהמפקדה הסתלקה מהסביבה הזאת הלילה כי הגרמנים שברו את החזית הזאת, ויש לחשוב שהגרמנים יגיעו אלינו במשך כמה שעות. הוא גם מסר פקודה בשם אחד הקצינים מהמפקדה שעלינו להגיע לצד השני של האי מצד דרום במרחק של 50 מיל בערך. יתכן שמשם נוכל להימלט הלאה, הוא אומר גם שם של כפר אבל עד שהדבר הגיע לאנשים השם נשכח. הקולונל אמר לקפטן למסור את הפקודה למיור מורי – שהוא בעצם המפקד של הרגימנט הזה – אני בינתיים הערתי את אחד הבחורים ושלחתי אותו לקרוא לסרג'נט וואנדרמן.

הלכתי למיור ומצאתיו במכנסים בלי חולצה ובלי נעלים רץ שני צעדים הנה ושוב מה לעשות? מה לעשות? ראה אותי ופנה אלי: "שמעת את הפקודה? – שמעתי אותה אדוני. – קרא לי את וואנדרמן" – קראתי כבר אדוני... איפו הסרג'נט מייג'ור? אינני יודע אדוני. תוך כדי דבור אני

פונה אליו, כדאי היה שאדוני יתלבש. אה, כן! תודה רבה..... אחרי כחמשה רגעים הופיע וואנדרמן. המיור אמר שישלח את הסיקשינס בכון דרומה 50 מיל. אמרתי אז לוואנדרמן רק הגד לסרג'נטים שיודיעו לאנשים שכל אחד ימצא לעצמו את הדרך לכפר הזה על שפת הים שהוא 50 מיל דרומה".

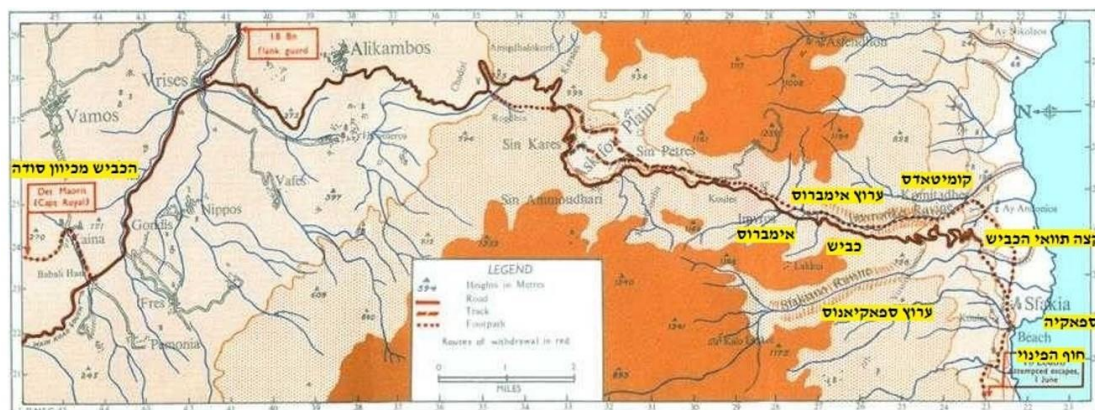
המיור פנה אז אלי ואמר: אני מצטער מאד שכך נהיה אבל גם אתה תצטרך למצוא את דרךך ואני מודה לך בעד כל עבודתך! אלו היו המלים האחרונות ששמעתי ממנו. בענין הפקודה שהאנשים ילכו למצוא את הכפר, שמעתי אח"כ לדאבוני תלונה שאחד הסרג'נטים – במקום ללכת אל האנשים שהיו במערה ולהודיע להם, הסתלק בעצמו. והאנשים עזבו את המקום אחרי שמי שהוא שם לב שאין איש מסביב, והם שמו לב לתנועה על הדרך שמצד השני של ההר בכון אחורנית, זה היה בשעה 7 בוקר בערך. פניתי בחזרה אל העץ הייתה השעה 5.05 ומצאתי את מקקולק מתלבש שם, בכיסו בקבוק ברנדי ומתחיל לסדר את החפצים שלו. פקפקתי רגע אם לחכות או לא. אחרי שהמיור אמר לי שעלי למצוא את דרכי הבנתי שהוא אינו רוצה יותר מדי אנשים באוטו. אח"כ פניתי לבדי בכון צפונה." מהדברים עולה כי מיגור מורי מפקד פלוגת חפרים 606 פעל על סמך פקודה שקיבל מהמפקדה שמעליו מפקדת חיל החפרים, קבוצה 66), ולא הורה על נטישת הגיזרה על דעת עצמו. ביומן מלחמה של פלוגת חפרים 606 ליום 27/5/1941, דיווח (בשעה 04:55) מאת קפטן ג'יימס על מצב באיזור, ומתן הפקודה לפירוק הפלוגה (בשעה 05:15).

בשעה 08:24, הודיע הגנרל ארצ'יבלד ויוול, Archibald Wevell מפקד הכוחות הבריטיים במזרח התיכון במברק, מהמפקדה הראשית בקהיר, לראש ממשלת אנגליה: "יש להכיר בכך שכרתים תיפול והכוחות צריכים לסגת רחוק ככול האפשר." בתגובה למברק, הודיע מזכירו של ראש הממשלה שיש להתחיל בפינוי כרתים. מפקד האי, הגנרל פרייברג, נתן לכוחותיו פקודת נסיגה כללית – לסגת לחופי הפינוי: הראקליון שבצפון האי ומפרץ ספאקיה שבדרום האי.

בינתיים, בעקבות מתן הפקודה לפירוק פלוגת החפרים העברית 606 ע"י מפקדה מיגור מורי (ביום 27/5/1941 בשעה 05:15), כל אחד מבין החיילים העבריים (רובם מחיל החפרים) שהשתתפו בקרב על כרתים נותר לגורלו ודאג לנפשו. יחד עם זאת, מרבית החיילים התארגנו בקבוצות ועשו דרכם לדרום האי לחוף הפינוי.

חיילי הפלוגה עלו רגלית במסע מזרחי מהכפר ציקלריה (Tsikalaria) לכפר מלקסה (Malakasa) משם, מי ברגל ומי ברכב, חצו את שולי שרשרת 'ההרים הלבנים' (White Mountains) 'והגיעו לכפר אימברוס (Imbros) שם עמד כוח משמר בריטי שהורה להם להישאר בקרבת הכפר. כל החיילים שהגיעו לכפר אימברוס נעו על הכביש המוביל אליו. מהכפר ישנם שני צירי תנועה שכיוונם דרום. האחד, מקצהו העליון של ערוץ אימברוס (Imbros Gorge) והשני, כביש העובר בכפר, במקביל לערוץ, אשר הוביל לכיוון הכפר קומיטאדס (Komitadhes). בשני הצירים הוצבו בסמוך לכפר מחסומים, שמנעו את המשך תנועת החיילים.

דרכם של החיילים לספאקיה ארכה בין יום ליומיים, ולא מעט חיילים כשלו בדרך מאפיסת כוחות. הדרך הייתה עמוסה כלי רכב רבים ובאלפי חיילים מכל היחידות שבאי. בדרך, בעיקר בשעות היום, היו החיילים נתונים להפצצות וצליפות ממטוסי אויב גרמנים. החשש מנפילה בשבי הגרמנים והתקווה לפינוי ימי מכרתים, היו "הדלק" שנתן את הכוחות לחיילים המותשים לחצות את שולי ההרים בכרתים ברגל וברכב, ומהר ככל האפשר.

דרכי הפינוי של הכוחות הבריטיים דרומה (ממפרץ סודה) למפרץ ספאקיה, דרך ערוץ אימברוס (Imbros gorge), הכביש המקביל לו וערוץ ספאקיאנוס (Sfakianos Gorge) – מרשם קרב ניו-זילנדי ליום 28/5/1941.

(nzhistory.govt.nz, אתר מקוון. סימונים על מפת המקור - יוסף שקד)

מפת מסלול הנסיגה לכיוון מפרץ סודה לספאקיה ותמונה של חיילים בריטיים בדרכם במסלול הנסיגה, ברקע אוניות בנמל מפרץ סודה. בתמונה ניתן להבחין במזח היחידי שהיה הבנוי אז בנמל. במסלול זה צעדו גם חייליה של פלוגת חפרים 606.

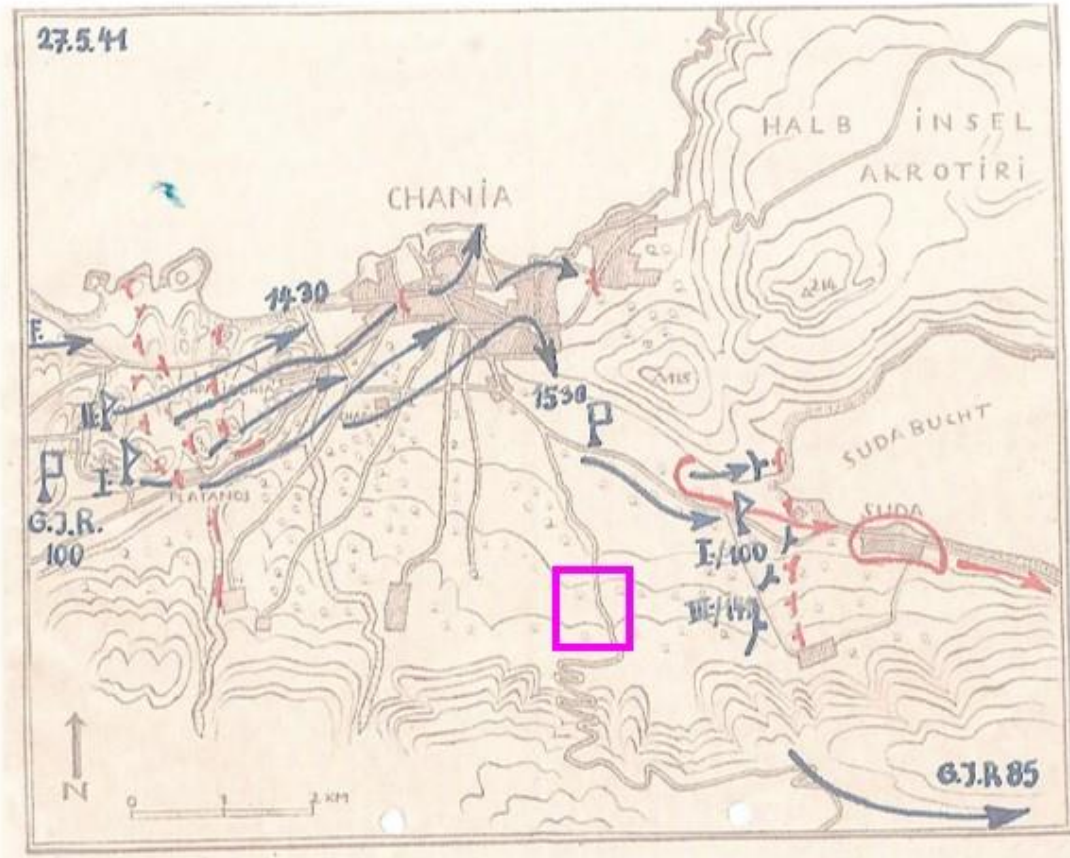
קבוצה של חיילים (לא מפלוגה 606) עולה רגלית בהרים בדרך שבין הכפר ציקלריה (Tsikalaria) לכפר מלקסה (Malaxa). מבט צפונה למפרץ סודה לפני תחילת הירידה מרום ההרים בדרך למפרץ ספאקיה. ברקע, אונייה קשורה למזח בנמל סודה.

(GreeceAtWw2Photostory, אתר מקוון)

מעטים, כמו הסמל יוסף בנקובר, כרשום בספרו "5 חמש שנים: יומן של חייל עברי", הצליחו להגיע בטרמפ עוד באותו יום לכפר אימברוס (Imvros). רבים הלכו ברגל בלילות 3 ימים עד לאותו כפר. בקצה הכפר עמד משמר דרכים בריטי שהורה לחיילים להתפזר בסביבה. בשעה 15:30 באותו יום השלימו הגרמנים את כיבוש העיר חאניה.

פלוגת חפרים 606 – פינוי רגלי מצפון האי כרתים (מכפר ציקלוריה) דרומה, למפרץ ספאקיה.
 הפינוי החל ביום שלישי 27/5/1941 שעה 05:15 עם הודעת מפקד היחידה על פירוק הפלוגה.
 (סימול תצלום: 4922/22 יד ושם)

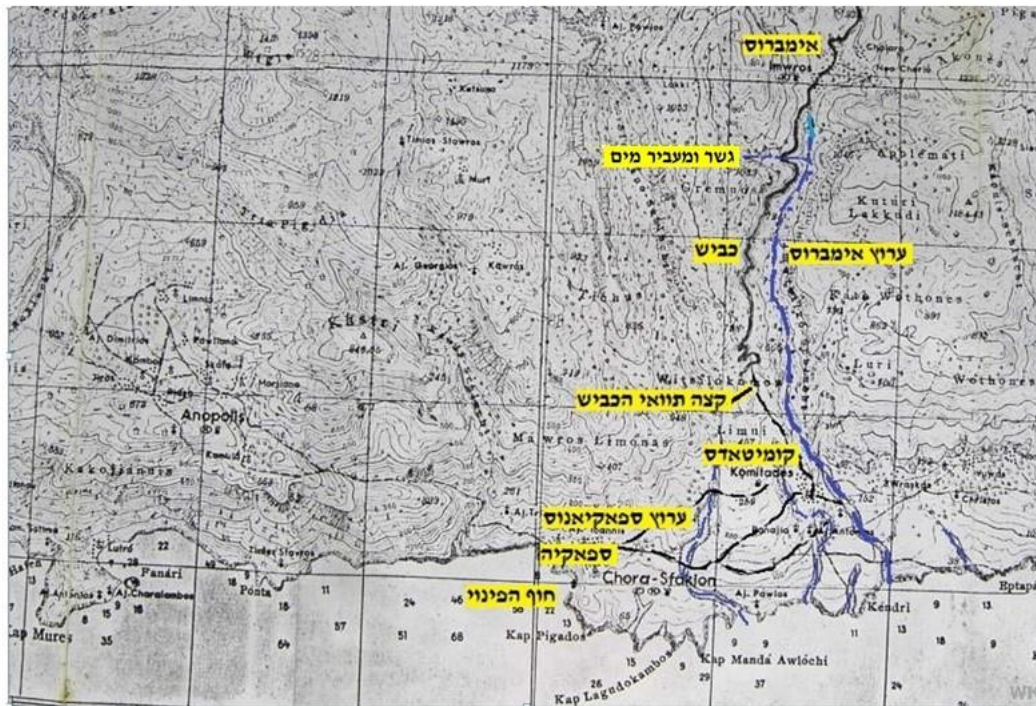

מרשם קרב גרמני המתאר את הכוחות הצבאיים בכרתים בגזרת סודה-חאניה- ביום 27 מאי 1941, במלבן ורוד מסומן במפה מיקום פלוגה 606 בבוקר אותו יום (סמוך לכפר ציקלריה).
(באדיבות מר יהודה שפר, גוגל. סימונים ועיבוד מקור - יוסף שקד)

28/5/1941 (יום רביעי) - היום התשיעי לקרב על כרתים.

בכפר אימברוס, לפני הירידה לחוף הדרומי של כרתים, ניתנה קדימות למעברן של יחידות לוחמות ומגובשות שמסגרותיהן לא שובשו. פלוגת חפרים 606 המורחבת, ופלוגות החפרים הקפריסאיות שמסגרותיהן התפרקו נקבעו אחרונות בתור לפינוי. התנועה דרומה נעשתה בעיקר בשעות הלילה מחשש להפצצות וירי אווירי של המטוסים הגרמניים ששלטו שליטה מלאה בשמי כרתים. מרבית חיילי הפלוגה נעו רגלית דרך ערוץ אימברוס, שהוקצה ליחידות ששדרת הפיקוד שלהן התפרקה במהלך הקרבות ואשר חייליהן נעו ללא מפקדים ובאי סדר מוחלט וכן לחיילים בודדים ("Stragglers"). אלה הגיעו עד לגבעות שבקרבת חוף הפינוי במפרץ ספאקיה. מיעוטם של חיילי הפלוגה (בודדים וקבוצות), המשיכו לנוע ברגל דרומה מהכפר אימברוס, על הכביש המקביל לערוץ, עליו נעו היחידות המאורגנות. לאחר כ-4 ק"מ, כמעט בקצה הכביש לפני הירידה מהמצוק (שגובהו כ-700 מ' מפני הים), הגיעו החיילים שנעו בדרך זו, לכוח משמר שכלל קצינים בריטיים אשר מנע את המשך דרכם, הורה להם להתפזר בין העצים ולחכות להוראות. במצב זה חלק מחיילי הפלוגה הסתתר בקרבת המחסום, אחרים חזרו אחורה והסתתרו מתחת לגשר קטן ששימש גם כמעביר מים מתחת לכביש. הגשר נמצא במרחק של כ-1.5 ק"מ מהבאר שבמרכז הכפר אימברוס. המחסה היה עמיד בפני ירי מקלעים מהאוויר, אך לא בפני הפצצות. במקום הסתתרו במשך היום בין 40 ל-50 חיילים מיחידות שונות שהקפידו לא להתגלות לטייסי האויב (בין חיילי הפלוגה שהסתתרו במקום היו: סג"ם מרדכי לייב שיפמן, הסמלים: יוסף בנקובר, יצחק וונדרמן, ברוך סקלצקי, יעקב קמנצקי, יהושע כהנא, דמינטר שלמה, נחום גרשונביץ וחיילים בדרגות נמוכות יותר: נחום מנדל, מרדכי חסיד, שמואל מוטיק ואחרים). במהלך יום לא נודע לחיילים על שירת פינוי שצפויה להגיע בלילה. חב חיילים נותרו בקרבת המסתור. כשהיו מגיעים מטוסים גרמנים מיד כל חיילים נדחקו בצפיפות לתוך המוביל ושמרו על דממה עד עבר הזעם.

בערב, בחסות החשיכה מספר חיילים חזרו לאימברוס לשם הבאת מים מהבאר שבכפר, למחבוא. סמוך לחצות, שמואל מוטיק וחילים בריטים נוספים עזבו את המסתור וניסו את מזלם לרדת לחוף. משמר דרכים שמוקם בקצה הכביש מנע זאת מהם. לימים נודע, כי שמואל מוטיק נפל בשבי. מסתבר כי באותו לילה, למרות מחשבות החיילים הארצישראליים, כן הגיעה למפרץ ספקיה שיירת פינוי ראשונה (Force C) בת 4 אוניות - Destroyers HMAS Nizam, HMAS Napier, HMS Kandahar, and HMS Kelvin. השיירה הראשונה הפליגה מנמל אלכסנדריה ביום רביעי 28/5/1941 בשעה 08:00 הגיעה למפרץ ספקיה בליל רביעי 28/5/1941 בשעה 23:00. השיירה הפליגה חזרה טרם אור ביום חמישי 29/5/1941 בשעה 03:00 והגיעה לאלכסנדריה בשעה 17:00. לפי דיווח של מפקד האונייה Napier, פונו בשיירה 724 חיילים ועוד 24 אנשים שונים כולל "יונים, נשים, ילדים וכלב."

הדרכים לחוף הפינוי במפרץ ספקיה דרך: ערץ אימברוס (Imbros Gorge), הכביש מאימברוס לכיוון ספקיה וערץ ספקיאנוס (Sfakianos Gorge) – מבוסס על מפה טופוגרפית יוונית ישנה בה השתמשו הגרמנים. (מקור: גלריית תמונות של וולפגנג קיסלר, אתר מקוון. סימונים על מפת המקור - יהודה שפר, נובמבר 2020)

מראה מכביש הכניסה לכפר אימברוס (Imbros) בשעת תקיפה גרמנית (לקראת סוף מאי 1941). (מקור: גוגל)

29/5/1941 (יום חמישי) - היום העשירי לקרב על כרתים.

הגרמנים המשיכו להתקדם רגלית מנמל סודה דרומה לכיוון הכפר אימברוס. במפרץ ספאקיה. כל בוקר עם שחר, החל בהתקפת "שטוקות" (מפציצי צלילה גרמניים – יונקרס Ju 87) על הדרכים המובילות לנמל הקטן בספאקיה וסביבתו, שם הסתתרו החיילים הבריטים בשעות היום, בהמתנים לאוניות הפינוי. הקצין שיפמן מציין ביומנו האישי שביום 29/5/1941 אחר הצהריים הוא ספר כ-50 מטוסי אויב, בדרכם לתקוף את סביבות ספאקיה. בתקיפה זו לבדה נהרגו עשרות חיילים בריטיים. בצהריים הגיע למסתור במוביל המים, רץ אנגלי ומסר: "שהמפקדה רוצה שהקצינים יארגנו קבוצות חיילים בשביל לרדת באופן מאורגן לנמל הלילה". בינתיים, בשעות שלפנות ערב, נשלח הקצין שיפמן למחסן הנשק ועזר להכין לפעולה נשק ומכונות יריה. היו שם מכל המינים: גרמנים שהוצאו מהאווירונים, שנלקחו מהצנחנים ואנגלים כבדים וקלים. הנשק נשלח לבין ההרים לעמדות ניוזילנדיות מיוחדות ששהו בהרים.

עם רדת החשיכה, בלילה ירדו חיילי הפלוגה ב"שביל החמורים" שבקצה הכביש מאימברוס לכיוון חוף הים. חיילים נוספים הגיעו לחוף דרך קצהו ערוץ אימברוס. משם הם המשיכו לכיוון חוף הפינוי וחיו תוך המתנה מורטת עצבים לתורם על מורדות ההרים שמסביב למפרץ, בערוצי הוואדיות הנשפכים אליו ובמערות שבהן. מחסומים שאוישו בחיילים חמושים ברובים מכודנים, מנעו כליל בפקודת הגנרל פרייברג את הירידה לחוף בשעות היום. זאת, מחשש שגרמנים יגלו את מיקומו המדויק של חוף הפינוי. המעבר לחוף ספאקיה הותר רק על פי רישונות שנבדקו במחסום האחרון, שמוקם בסמוך למפגש דרכים, בין הדרך המובילה מהכפר קומיטאדס לחוף הפינוי, במרחק כשני ק"מ מערבית לכפר זה, לבין קצהו של ערוץ ספאקיאנוס (Sfakianos Gorge) שדרכו נעו חיילים בריטיים רבים לכיוון חוף הפינוי. בליל חמישי 29/5/1941, בשעה 23:00. הגיעה למפרץ ספאקיה שיירת פנוי שיירה שנייה ("D" Force) להלן שמות האוניות ואופן התנהלות השיירה: Second night: 29-30 May – Sfakia,

Destroyers HMS Jervis, HMS Hasty and HMS Janus, HMS Coventry, Light Cruisers HMS Phoebe, HMAS Perth, HMS Calcutta, and Landing Ship HMS Glengyle. השיירה ("D" Force) בת 8 אוניות, הפליגה מנמל אלכסנדריה ביום רביעי 28/5/1941 בשעה 21:00 והגיעה למפרץ ספאקיה בליל חמישי 29/5/1941 בשעה 23:00. היחידות האנגליות מנעו בכוח מהחיילים הארצישראליים והקפריסאיים להסתכן לשורותיהם ולעלות לספינות באמירות: "אתם חיילים פלסטינאים, גשו לאחור". לעומת זאת, היחידות הניו-זילנדיות והאוסטרליות גילו הבנה ונתנו לחיילים ארצישראליים רבים להסתכן אל שורותיהם ולתור המפונים. לאור המצב, ניסו חיילים ארצישראליים רבים להיכנס בעורמה לתור, בהעמידם פנים שהם "פצועים מהלכים", (walking wounded) "שלהם ניתנה עדיפות בפני עם מלוויהם. אלו שהצליחו, עלו על סירות שהביאו אותם לאניות הפינוי שעגנו במפרץ, במרחק מה מהחוף. בשיטה זו, חיילים רבים מהפלוגה עלו על גבי הנחתת "גלנגייל" (GLENGYLE) שהגיעה בשיירה למפרץ ספאקיה בליל חמישי 29/5/1941 בשעה 23:00, וקלטה אלפי חיילים. באותו לילה, קצת אחרי שעה 19:00, סג"מ שיפמן ואיתו קבוצה מחיילי הפלוגה החלו לרדת ברגל בשורה עורפית מקצה הכביש שעל המצוק (מגובה של כ-700 מ' מעל פני הים למפרץ) אל מפרץ הפינוי. הדרך מקצה הכביש ועד שעלו לסירות שהובילו אותם לאוניות הפינוי ארכה כ-6 שעות. הנחתת גלנגייל" הפליגה חזרה עם השיירה שהפליגה חזרה ממפרץ ספאקיה בטרם אור, ביום ה-30/5/1941 בשעה 03:20. בכדי להגן על השיירה ולאפשר העברת חיילים במקרה של פגיעה באחת מאוניותיה, חברו לשיירה באותו יום בשעה 06:45 עוד 3 אוניות:

Destroyers HMS Jaguar, HMS Defeender and Anti-Submarine Frigate HMAS Stuart. שיצאו לעברה ריקות מנמל אלכסנדריה. השיירה המורחבת בת 11 אוניות הגיעה לנמל אלכסנדריה ביום שבת 31/5/1941 בשעה 07:00 ואיתה 6,029 מפונים.

חיילים בריטים יורדים ב"שביל החמורים" מקצה הכביש מכיוון אימברוס לכיוון חוף הפינוי במפרץ ספאקיה. בשביל הזה ירדו בלילה חיילי פלוגה 606 שהסתתרו במוביל המים ומקומות נוספים

הנחתת הבריטית "גלנגייל" (HMS **Glengyle**), שהגיעה לכרתים ביום 29/5/1941 והפליגה מחוף הפינוי במפרץ ספאקיה בטרם אור, ביום ה-30/5/1941 בשעה 03:20 ועליה גם כ-280 חיילים ארצישראליים מפלוגת החפרים העברית 606.

30/5/1941 (יום שישי) - היום האחד-עשר לקרב על כרתים

הגרמנים המשיכו להתקדם רגלית מנמל סודה דרומה לכיוון הכפר אימברוס. הכוחות הבריטים נסוגים לכיוון מפרץ ספקיה. כח קומנדו בריטי בפיקודו של קולונל רוברט לייקוק (Robert Laycock) שהגיע ממצרים לכרתים בלילה 26/5/1941, פועל כמשמר אחורי ומעכב בהרים את התקדמות הגרמנים לכיוון מפרץ ספקיה.

במקביל, לאחר שעזבה שיירת הפינוי השנייה את כרתים, ביום 29/5/1941 בשעה 03:20, נותרו סביב לחוף הפינוי במפרץ ספקיה אלפי חיילים בריטיים ביניהם כ-180 מחילי פלוגה חפרים 606 שלא הצליחו לעלות על אחת מאוניות הפינוי.

מיום 29/5/1941 התמקמו מייג'ור מורי, מפקד פלוגת חפרים 606, וקציני מפקדתו בין מטעי הזיתים שמעל לכפר חורה ספקיון (Chora Sfakion) חיילים מהפלוגה שהגיעו למקום, התרכזו סביב מייג'ור מורי והסתתרו בקרבת המפקדה. מייג'ור מורי והחיילים שהיו עימו ירדו במהלך הלילות הבאים לחוף, בניסיון לעלות על אחת מסירות הפינוי.

ביום ה-30/5/1941 לא הגיעה כל שיירת פינוי למפרץ ספקיה. שיירת הפינוי השנייה המשיכה את דרכה מכרתים למצרים ועימה כ-280 חיילים מפלוגת חפרים העברית 606. יוסף בנקובר, סמל בפלוגה, מספר ביומנו כי, במהלך הפלגת השיירה למצרים, היו ביום 30/5/1941 שתיים עשרה אזעקות ושמונה הפצצות מגובה רב, אך האונייה שלהם (הנחתת "גלנגייל") לא נפגעה. מאידך, פגעה אחת הפצצות באונייה אחרת, ונהרגו ארבע-עשר איש, כעשרה נפצעו והאונייה ניזוקה קצת (יוסף בנקובר, "יומן של חייל עברי", שם, עמ' 173).

לפי נתוני הימיה הבריטית ביום שישי 30/5/1941 בשעה 09:30 (ויש אומרים 09:43), נפגעה הסיירת הקלה פרט (Preth) בהפצצה אווירית באחד הדוודים שלה, וכמה מאנשי צוותה והנוסעים עליה נהרגו, (סה"כ 13 איש). הייתה זו הסיירת הקלה שעל סיפונה פלוגה 606 הפליגה מנמל אלכסנדריה במצרים בערב יום 8/3/1941 והגיעה לנמל פיראוס ביוון בבוקר יום 9/3/1941.

הכפר חורה ספקיון (Chora Sfakion) חוף הפינוי במפרץ ספקיה, ממנו הפליגו בלילות, החיילים המפונים, בסירות קטנות לאוניות הפינוי והליווי, שעגנו במרחק-מה החוף.

31/5/1941 (יום שבת) - היום השניים-עשר על קרב בכרתים

טופס צבאי C. 2118. יחידה: פלוגת 606 + כח מפלוגת 603 בחיל החפרים מפקד הפלוגה: מייג'ור ר. ל. ט. מורי (Major R. L. T. Murray) [מייג'ור רופרט לקסמור טאנר מורי]	יומן מלחמה או סיכום-מלחמה (מחקר כותרות שאין מדרשות)	הוראות לגבי יומני מלחמה וסיכומי מלחמה נמצאים בתקנות שירות שדה כרך I. [Field Service Regulations, Vol. I] ובמדרש מיוחד המכלל בהתאמה. דפי שער יומנו בכתב יד. חודש ושנת מלחמה: מאי 1941 – מאי 1941
הפניות למספחים. שילפן סקרן לטננט פלוגת חפרים 603	סיכום של אירועים ומידע. סבורים שמייג'ור מורי וקפטן סק-גלנגייל ("Glengyle") רק 280 חיילים ו-1 סקנד לטננט שיפמן. סבורים שמייג'ור מורי וקפטן סק-גלנגייל הם שבויי מלחמה.	שעה. תאריך. 31 מאי 41

הגרמנים מוסיפים להתקדם לכפר אימברוס. הכוחות הבריטים נסוגים לכיוון מפרץ ספקיה. כח הקומנדו הבריטי בפיקודו של קולונל רוברט לייקוק, ממשיך לפעול באומץ והקרבה כמשמר אחור ומעבד בהרים את התקדמות הגרמנים.

שיירת הפינוי השלישית (Force C) הגיעה למפרץ ספקיה (Sfakia) – 30-31 May Third night: Destroyers HMAS Nizam, HMAS Napier, HMS Kandahar, and HMS Kelvin. השיירה ("C") בת 4 אוניות, הפליגה מנמל אלכסנדריה ביום שישי 30/5/1941 בשעה 09:15. בדרך לכרתים, תקלות מכניות באונייה Kandahar ואונייה Kelvin נפגעה מאש אויב, ושתייהן שבו לנמל אלכסנדריה. האוניות הנותרות הגיעו למפרץ ספקיה ביום שבת 31/5/1941 בשעה 00:30 והפליגו חזרה טרם אור בשעה 03:00. השיירה הגיעה לנמל אלכסנדריה ביום שבת 31/5/1941 בשעה 19:00 ואיתה 1,510 מפונים.

בין המפונים, בשיירה זו כעשרה חיילים ארצישראליים שהצליחו להגיע לאוניות הפינוי (ביניהם החייל מנחם סלפטר). בקרבת חוף הפינוי במפרץ ספקיה נותרו כ-170 חיילים ארצישראליים, חובם התרכזו סביב מפקד הפלוגה מייג'ור מורי שנתר עימם.

לפי יומן המלחמה של פלוגת חפרים 606, מיום 31/5/1941, על הנחתת "גלנגייל" (שהפליגה מכרתים בשיירת הפינוי השנייה משיצאה מספקיה ביום 30/5/1941 בשעה 03:20), הגיעו למצרים 280 חיילים שנותרו מפלוגה 606 המורחבת (כולל המצורפים ביוון ובכרתים) והקצין סג"מ מרדכי לייב שיפמן. עם הגעתם לנמל אלכסנדריה, בבוקר בשעה 07:00 לערך ניתנו לחיילים תה, שוקולד וסיגריות, ומיד הם הועברו באוטובוסים ישירות לשם מנוחה קצרה למחנה סיד-בישר (Sidi-Bisher) הסמוך לאלכסנדריה. משם נשלחו חיילי הפלוגה לחופשה בת שבוע בארץ ישראל.

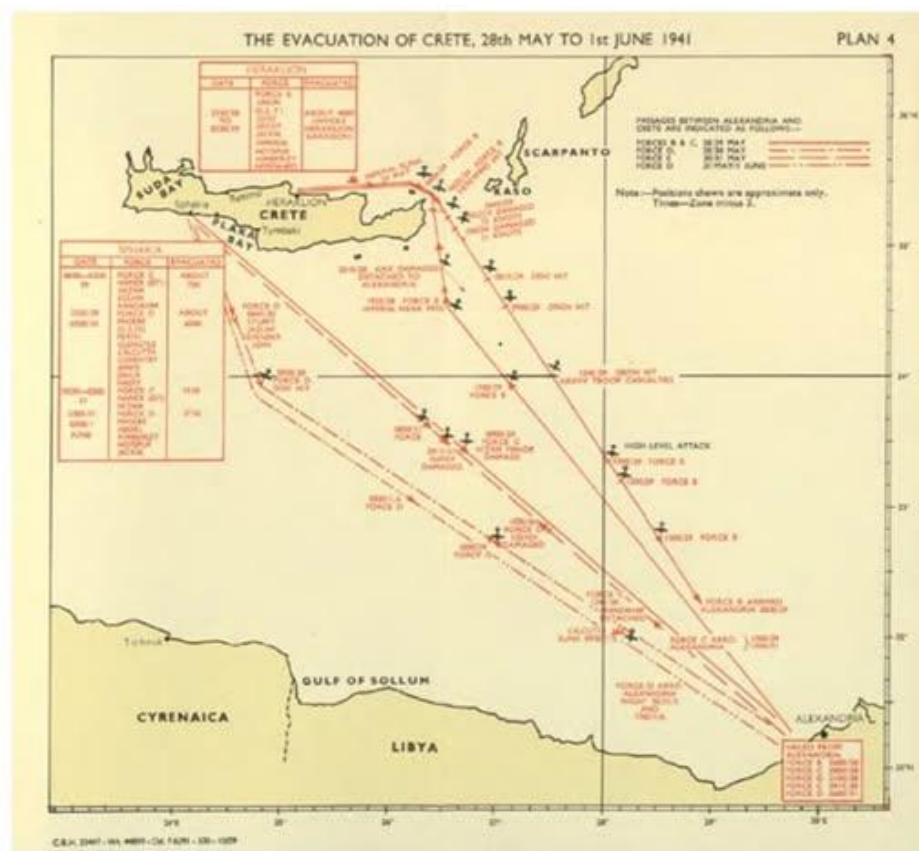

פלוגת חפרים 606 במצרים – פצועים מהפלוגה שהגיעו מכרתים, מוסעים ברכבת לבית חולים, לאחר שירדו מהנחתת "גלנגייל" (HMS GLENGYLE), אוניית פינוי בריטית שהפליגה מנמל ספקיה באי כרתים ביום שישי 30/5/1941 בשעה 03:20 והגיעה לנמל אלכסנדריה במצרים ביום שבת 31/5/1941 בשעה 07:00. (סימול תצלום: 4922/23, יד ושם)

היום השלושה-עשר לקרב על כרתים (יום ראשון 1/6/1941)

הגרמנים מתקדמים במהירות למפרץ ספאקיה דרך קניון אימברוס. כוחות המשמר האחורי בפיקודו של קולונל חברט לייקוק, נסוגו רגלית דרך הקניון לחוף הפיני בספאקיה, שם המתינו למעלה עשרת אלפים חיילים בתקווה לפינוי. שיירת הפינוי האחרונה הגיעה לכרתים בליל שבת 31/5/1941 בשעה 23:20. השיירה הפליגה חזרה ביום ראשון 1/6/1941 בשעה 03:00. עימה למעלה מ-3,700 חיילים. מייג'ור מורי, מפקד פלוגת חפרים 606, וקבוצת חיילים מהפלוגה שהיו עמו, ירדו לחוף, בניסיון לעלות על אחת מסירות הפינוי. ביום 1/6/1941, מעט לפני שעה 03:00, הגיעה הקבוצה עד לכדי 100 יארד מקו המים (כ-90 מ'), אך אנשיה נכחו לדעת שסירת הפינוי האחרונה עזבה את החוף. כתוצאה מכך, לא נותר לחיילים בקבוצה זו סיכוי להתפנות. עם הפלגת שיירת הפינוי האחרונה נותרו תשושים ולגורלם על החוף במפרץ ספאקיה, למעלה מ-8,000 חיילים בריטים.

השיירה הרביעית והאחרונה: Destroyers HMS Forth night: 31 May - 1 June - Sfakia: Kimberley, HMS Hotspur, HMS Jacka, Light Cruiser HMS Phoebe and Minelayer HMS Abdiel. השיירה ("C. S. 15") בת 4 אוניות פינוי ושולת מוקשים אחת, הפליגה מנמל אלכסנדריה ביום שבת 31/5/1941 בשעה 06:00 והגיעה למפרץ ספאקיה בליל שבת 31/5/1941 בשעה 23:20. השיירה הפליגה חזרה ביום ראשון 1/6/1941 בשעה 03:00. בכדי להגן על השיירה ולאפשר העברת חיילים במקרה של פגיעה באחת מאוניות השיירה, יצאו לעברה מנמל אלכסנדריה בבוקר יום 1/6/1941 שתי אוניות ריקות: Light Cruisers HMS Calcutta and HMS Coventry. האוניה Calcutta נפגעה בשעה 09:17 מהאוויר וטבעה תוך 3 דקות, יחד עם 107 קצינים וחיילים. האוניה Coventry חזרה לנמל אלכסנדריה ואיתה כניצולים 23 קצינים ו-232 חיילים. השיירה המורחבת בת 5 אוניות הגיעה לנמל אלכסנדריה ביום ראשון 1/6/1941 בשעה 17:00 ואיתה 3,710 מפונים. במהלך ימי הקרבות יצאו מכרתים מספר שיירות פינוי, ממפרץ ספאקיה ומנמל הראקליון. הן הותקפו מהאוויר מספר האניות טבעו ועימם אנשי צוות ומפונים.

B.R. 1736 (2) RESTRICTED, NAVAL STAFF HISTORY SECOND WORLD WAR, NAVAL OPERATIONS IN THE BATTLE OF CRETE, 20th May—1st June 1941 (Battle Summary No. 4). 1960 Ed. THE EVACUATION OF CRETE, 28TH MAY TO 1ST JUNE 1941, PLAN 4, (PDF, Page 43 of 45).

בסופו של מבצע הפינוי, בבוקר יום ראשון 1/6/1941, בשעת הכניעה 09:00, נותרו על החוף כ- 8,000 חיילים בריטיים שלא הצליחו להתפנות, ביניהם חיילים ארצישראליים רבים. מרביתם נפלו באותו היום בשבי הגרמנים, ומקצתם ברחו להרים. חלק מהבורחים נמלטו בסירות קטנות למצרים, אחרים הגיעו לתורכיה, ומשם הגיעו לכוחות הברית, אחרים הסתתרו אצל המקומיים, או הצטרפו, לפרטיזנים ביוון ובכרתים. בסך הכל נפלו בשבי בכרתים כ-12,000 חיילים בריטיים. רבים מהם היו חיילים אוסטרים וניו-זילנדים, אבל גם חיילים מקפריסין וכ-170 חיילים מארץ ישראל, מרביתם מפלוגת חפרים 606. החיילים שנלקחו בשבי במפרץ ספקיה חכזו על חוף הפינוי, ומיד באותו יום נשלחו רגלית חזרה לכיוון סודה למחנה שבויים. חלק מהם עשו את המסלול (-70 ק"מ) יחפים, כיוון שהותירו את הנעלים על החוף, בעת שהתכוונו לשחות לכיוון סירות הפינוי. השבויים הבריטים חכזו בכרתים במחנה השבויים שהוקם במפרץ איה אפוסטולי Agio Apostoli מערבית לחאניה, ושהו שם בתנאים קשים ומחלות (דיזנטריה) מספר חודשים ולאחר מכן הועברו למחנות שבויים ביוון משם למחנות שבויים בגרמניה.

בסיומו המערכה בכרתים, מפלוגת חפרים 606 המורחבת, נפלו חלל 5 חיילים ונפלו בשבי הגרמני כ-170 חיילים ארצישראליים מהם: כ-70 חיילים מפלוגה 606 המקורית, כ-50 חיילים מפלוגת חפרים 603 (מהכוח שנסוג עם פלוגה 606 מיוון, דרך האי מילוס, לכרתים), וכ-30 חיילים מיחידות חפרים אחרות. עוד נפלו בשבי, כ-20 חיילים ארצישראליים ששירתו ביחידת תפעול הנמלים 1039 וכבודדים ביחידות בריטיות שונות (חיל האוויר, יחידות לסילוק פצצות, נהגים, אתתים וכד'). במהלך הדרך מכרתים למחנות השבי בגרמניה, הצליחו אחדים מהם להימלט בדרך, וכן ממחנות השבויים הזמניים בכרתים וביוון (בקפיצה מרכבות ובדרכים אחרות). לפיכך, מספרם של השבויים, מקרב מתנדבי היישוב העברי לצבא הבריטי, שהגיעו למחנות השבי באיטליה וגרמניה ושהו בשבי זמן ממושך, נמוך בכמה עשרות מ-170 החיילים שנפלו בשבי בסיום הקרבות בכרתים. סך הנפגעים בקרב הכוחות הבריטים בכרתים - 1,742 הרוגים, 1,737 פצועים ו-11,835 שבויים.

מידי שנה בשנה, נערכת אזכרה כללית שנתית בבית הקברות הבריטי שלחוף מפרץ סודה. בנוסף נערכות אזכרות בתקופה 20 במאי ועד 1 ביוני, לאירועים שונים שהיו במהלך הקרב בכרתים בהם קרבות בהם נהרגו חיילים רבים נרצחו אזרחים יוונים רבים למשל: קרב פנים אל פנים, עקוב מדם ברח' 42 (Battle of 42nd Street) טבח קונדמורי שערכו הגרמנים בתושבי הכפר כנקמה על עזרתם לכוחות הבריטים (Massacre of Kondomari) ועוד.

טור שבויים בריטיים ובכללים ארצישראליים, מובל ביום 1/6/1941, בהליכה ממפרץ ספקיה אל מחנה שבויים במפרץ איה אפוסטולי (Agio Apostoli) מערבית לחאניה. הטור צולם באזור שפך ערוץ ספאקיאנוס (ברקע נראה הים). (באדיבות מר' יהודה שפר, הארכיון הגרמני הממשלתי, Bundesarchiv, תיק: RH53_18_269, שם, תמונה: X-A72-39)

אפרים נדביצקי (אביו של יחיעם שרון), חייל בפלוגת חפרים 606, מובל בטור שבויים (ראשון מימין ללא כובע פלדה)
(תמונה מסרט גרמני, שצולם בכרתים ביום 31 במאי 1941)

שלל בריטי (נשק וכובעי פלדה) שנאסף על ידי חיילים הגרמנים במפרץ ספאקיה, ביום 1/6/1941, בתום הקרב על כרתים.

מחנה השבויים בכרתים, שהוקם במפרץ איה אפוסטולי (Agio Apostoli) מערבית לחאניה, בשטח בית חולים כללי מס' 7.
(אתר מקוון, GreeceAtWw2Photostory)

סיכום

כ-2,680 חיילים ארצישראליים עבריים הגיעו במסגרת כוח המשלוח הבריטי ליוון, מהם 1,890 מחיל החפרים. למעלה מ-480 חיילים הגיעו לכרתים לאחר הקרבות ביוון.

1,725 שבויים ארצישראליים עבריים, ביוון ובכרתים נפלו בשבי 1,670 חיילים (כ-1,500 ביוון, ועוד כ-170 בכרתים). עוד 55 חיילים נפלו בשבי, בזירות אחרות. 172 חיילים הצליחו לברוח מהשבי וחזרו לשירות.

88 לוחמים עבריים נפלו

מהם: 19 במהלך הקרבות ביוון ובכרתים, 24 כתוצאה מבריחה מהשבי בשטחי יוון וכרתים, ו-45 במהלך השבי או כתוצאה ממנו (בצעדות המוות במהלך בריחה מהשבי). מהם, 11 כתוצאה מתלאות השבי ותאונות בדרך הביתה.
יהי זכר כל הנפלים ברוך!